

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΕΝΙΑΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

**ΤΜΗΜΑ: ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ**

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΕΤΟΣ: 2018-2019

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

του **Ζαχαριάδη Χρήστου** του Νικολάου

A.M.: 1218M041

ΘΕΜΑ

**Οικονομικό έγκλημα και Νομιμοποίηση εσόδων– Μέτρα
καταπολέμησης σε Ευρωπαϊκό επίπεδο.**

Επιβλέποντες:

Ο.ΤΣΟΛΚΑ

Μ.ΜΕΝΓΚ-ΠΑΠΑΝΤΩΝΗ

Β.ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΥ

Αθήνα, 2019

Οικονομικό έγκλημα και Νομιμοποίηση εσόδων– Μέτρα καταπολέμησης σε Ευρωπαϊκό επίπεδο.

Δήλωση περί μη λογοκλοπής

Δηλώνω ότι είμαι ο συγγραφέας της παρούσας πτυχιακής εργασίας με τίτλο «Οικονομικό έγκλημα και Νομιμοποίηση εσόδων– Μέτρα καταπολέμησης σε Ευρωπαϊκό επίπεδο», που συντάχθηκε στα πλαίσια του μεταπτυχιακού προγράμματος του τμήματος «διεθνών και ευρωπαϊκών και περιφερειακών σπουδών με κατεύθυνση: ευρωπαϊκό δίκαιο και ευρωπαϊκή πολιτική» και παραδόθηκε το μήνα Δεκέμβριο του 2019. Η αναφερόμενη εργασία δεν αποτελεί αντιγραφή ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους. Οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν αναφέρονται στη βιβλιογραφία και στο κείμενο ενώ κάθε εξωτερική βοήθεια, αν υπήρξε, αναγνωρίζεται ρητά.

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

A.M.

1218M041

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗΣ
ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ.

1. Ορισμοί σελ. 6-7
2. Εγκλήματα από τα οποία προέρχεται η προς νομιμοποίηση «βρώμικη»
περιούσια..... σελ. 8
3. Οργανωμένο και οικονομικό έγκλημα σελ. 8-10
4. Φάσεις νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ...σελ. 11-13
5. Τεχνικές και τρόποι νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες
δραστηριότητες. σελ. 14-20

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

1. Ιστορική επισκόπηση των νομικών μέτρων για την αντιμετώπιση του
φαινομένου στη διεθνή κοινότητασελ. 21-26
2. Ιστορική εξέλιξη του νομικού πλαισίου για την αντιμετώπιση του
φαινομένου στην Ευρωπαϊκή Ένωσησελ. 26-32
3. Οι οδηγίες 849/2015/ΕΕ και 843/2018/ΕΕ.....σελ. 32-40
4. Ελληνικό Νομοθετικό Πλαίσιο: Ο νόμος 4557/2018..... σελ. 41-47

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΘΕΣΜΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

1. Ευρωπαϊκοί φορείς αντιμετώπισης του φαινομένου..... σελ. 48-58
2. Ελληνικοί φορείς αντιμετώπισης του φαινομένου..... σελ. 59-62
3. Επίκαιρες περιπτώσεις του φαινομένου στην ΕΕ και δικονομικά ζητήματα
που προκύπτουν.....σελ. 62-67
4. Συμπεράσματα.....σελ. 67-68

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα οικονομικά εγκλήματα είναι τόσο παλιά όσο και οι ίδιες οι οργανωμένες οικονομίες. Η ανάγκη να κρυφτεί το εισόδημα από παράνομες δραστηριότητες είναι εγγενές στους εγκληματίες. Τις τελευταίες τρεις δεκαετίες του 20ού αιώνα, οικινήσεις τεράστιων κεφαλαίων από παράνομες δραστηριότητες, και ιδίως από το εμπόριο ναρκωτικών και όπλων, ήταν ένας από τους πολλούς παράγοντες που οδήγησαν τις εθνικές οικονομίες σε κίνδυνο.

Η διαδικασία της παγκοσμιοποίησης και οι πρόσφατες τάσεις στον χρηματοπιστωτικό κλάδο κατά την τελευταία δεκαετία έχουν αλλάξει δραστικά τα βιομηχανικά συστήματα. Στην περίπτωση αυτή, η χρηματοπιστωτική βιομηχανία είναι πλέον σε μεγάλο βαθμό διασυνδεδεμένη σε όλα τα έθνη, από τα αναπτυγμένα έως τα αναπτυσσόμενα έθνη. Αν και η διασύνδεση μεταξύ των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων διευκολύνουν το διεθνές εμπόριο και διευκολύνουν τη μεταφορά χρηματικών ποσών «διεθνείς συναλλαγές», ελλοχεύει ένα σημαντικό κίνδυνο, τον αυξημένο κίνδυνο νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

Η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες περιλαμβάνει τη μεταφορά παράνομων χρημάτων μέσω χρηματοπιστωτικού ιδρύματος σε προορισμό όπου αυτά τα χρήματα τοποθετούνται και μεταφέρονται ως νόμιμα.

Η πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες αποτελεί σημαντικό διεθνές πρόβλημα. Αρκετές προσπάθειες, τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε διεθνές επίπεδο έχουν γίνει για την αντιμετώπιση και την πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, πλην όμως όχι με θεαματικά αποτελέσματα.

Το φαινόμενο αυτό λοιπόν αποτελεί σημαντικό κίνδυνο για την εύρυθμη λειτουργία της ενιαίας εσωτερικής αγοράς καθώς και για την επίτευξη των στόχων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αντιλαμβάνεται κανείς ότι το φαινόμενο αυτό «χτυπάει» τα θεμέλια της ευρωπαϊκής οικονομίας αν αναλογιστεί κανείς ότι κάθε χρόνο το ξέπλυμα χρήματος εντός των ευρωπαϊκών χωρών αγγίζει το ύψος των 330 δισεκατομμυρίων ευρώ περίπου. Βέβαια το ποσό αυτό μπορεί να υπολογισθεί μόνο κατά προσέγγιση καθώς δεν είναι δυνατό να καθοριστεί επακριβώς λόγω της ιδιαιτερότητας του εγκλήματος.

Η απόκρυψη της προέλευσης των παρανόμως ληφθέντων χρημάτων είναι γνωστή ως ξέπλυμα χρήματος. Ενώ η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες

συνδέθηκε αρχικά με τα έσοδα από τη διακίνηση ναρκωτικών, στη συνέχεια συνδεόταν με μετρητά και οτιδήποτε άλλο χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο που αποκτάται από κάθε είδους παράνομη δραστηριότητα, συμπεριλαμβανομένης της φοροδιαφυγής.

Ο κύριος παράγοντας στη διαδικασία νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες είναι οι πρόσφατες εξελίξεις στην τεχνολογία πληροφοριών και επικοινωνιών που επιτρέπει στους εγκληματίες να μεταφέρουν ταχύτατα τεράστια ποσά μέσω των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, ιδίως όταν διακινούνται μέσω του διαδικτύου, με αποτέλεσμα να μειώνουν την ικανότητα των αρχών επιβολής του νόμου όσον αφορά τον εντοπισμό της δραστηριότητας νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

Επομένως, η ανάγκη λήψης μέτρων σε ευρωπαϊκό επίπεδο είναι κάτι παραπάνω από κρίσιμη, μέτρα τα οποία θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τα διεθνή πρότυπα για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, δηλαδή τις Συστάσεις της Ομάδας Χρηματοπιστωτικής Δράσης (Financial Action Task force — FATF), καθώς και τις σχετικές δράσεις των Ηνωμένων Εθνών και του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Άλλωστε η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες λαμβάνει χώρα με ενέργειες διεθνούς βεληνεκούς, με αποτέλεσμα η λήψη μέτρων χωρίς διεθνή συντονισμό να θεωρείται τουλάχιστον αναποτελεσματική.

Ο γενικός στόχος της εργασίας είναι να αναφερθούν και να αξιολογηθούν τα μέτρα πρόληψης και καταστολής του φαινομένου της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ.

1. Ορισμοί

Η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες είναι έγκλημα που τελείται με σκοπό την τοποθέτηση αυτών των οικονομικών εσόδων στις νόμιμες οικονομίες των κρατών, με τέτοιους τρόπους που να μην εμφανίζεται η εγκληματική προέλευσή τους ή το πρόσωπο που τα κατέχει. Επίσης, δίνει την δυνατότητα να ενισχύει κάθε έγκλημα διότι τα νομιμοποιηθέντα πλέον έσοδα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την τέλεση οποιουδήποτε εγκλήματος.

Οι πρώτες αναφορές στον όρο «ξέπλυμα χρήματος» ιστορικά εντοπίζονται στις ΗΠΑ¹ όπου περιγράφεται η προσπάθεια των εγκληματικών οργανώσεων να «νομιμοποιήσουν» τα παράνομα χρήματα που καταναλώνουν, τα οποία ελέγχονται από εξαγορές επιχειρήσεων ή επιχειρηματικούς σχηματισμούς. Όσον αφορά το ξέπλυμα χρήματος, έχουν δοθεί αρκετοί ορισμοί. Οι πιο σημαντικοί εξ αυτών που θα βοηθήσουν στην καλύτερη κατανόηση της έννοιας είναι οι εξής:

- οποιοδήποτε έσοδο προέρχεται από παράνομη δραστηριότητα ή ακόμα και τα έσοδα που προέρχονται από νόμιμη πράξη τα οποία στην συνέχεια δεν δηλώνονται στις φορολογικές αρχές, κατά παράβαση της υφιστάμενης νομοθεσίας αναφέρεται ως βρώμικο ή μαύρο χρήμα.
- είναι η διαδικασία απόκρυψης εσόδων που προέρχονται από παράνομες δραστηριότητες και είναι πιθανόν να περιλαμβάνουν την κίνηση χρημάτων που προήλθαν από νόμιμες δραστηριότητες με την πρόθεση να διατεθούν για διάπραξη κάποιου εγκλήματος στο μέλλον.
- Η INTERPOL (Παγκόσμιος Οργανισμός Αστυνομικής Συνεργασίας) ορίζει ως ξέπλυμα «οποιαδήποτε πράξη ή απόπειρα απόκρυψης ή συγκαλύψης της ταυτότητας των παράνομα αποκτηθέντων εσόδων, έτσι ώστε να φαίνονται ότι προέρχονται από νόμιμες πηγές»².

¹ Άρθρο της εταιρείας «KRS», η εταιρεία δραστηριοποιείται στον ευρύτερο Χρηματοοικονομικό κλάδο, <https://krs.gr/ti-simainei-kseplyma-chrimatos/>.

² «Fighting money laundering goes hand in hand with investigating the crimes it is linked to.», <http://www.interpol.int/Crime-areas/Financial-crime/Money-laundering> (3/12/17).

Από τους ορισμούς που έχουν αναφερθεί από διάφορα κράτη καθώς και διεθνείς οργανισμούς επικρατέστερος φαίνεται να είναι ο αναφερόμενος στην 849/2015 ευρωπαϊκή οδηγία. Συγκεκριμένα, «όταν τελείται εκ προθέσεως, θεωρείται ως νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (ξέπλυμα χρήματος): α) η μετατροπή ή η μεταβίβαση περιουσίας, εν γνώσει του γεγονότος ότι προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε εγκληματική δραστηριότητα, με σκοπό την απόκρυψη ή τη συγκάλυψη της παράνομης προέλευσής της, ή την παροχή συνδρομής σε οποιονδήποτε ενέχεται στη δραστηριότητα αυτή, προκειμένου να αποφύγει τις έννομες συνέπειες της δραστηριότητάς του· β) η απόκρυψη ή η συγκάλυψη της αλήθειας όσον αφορά τη φύση, προέλευση, διάθεση ή διακίνηση περιουσίας ή τον τόπο στον οποίο αυτή ευρίσκεται, ή την κυριότητα επί περιουσίας ή εκ σχετικών με αυτή δικαιωμάτων, εν γνώσει του γεγονότος ότι προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε εγκληματική δραστηριότητα· γ) η απόκτηση, η κατοχή ή η χρήση περιουσίας εν γνώσει, κατά τον χρόνο της κτήσης, του γεγονότος ότι η περιουσία προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε εγκληματική δραστηριότητα· δ) η συμμετοχή σε μια από τις πράξεις που αναφέρονται στα στοιχεία α), β) και γ), η σύσταση οργάνωσης για τη διάπραξή της, η απόπειρα διάπραξης, η υποβοήθηση, η υποκίνηση, η διευκόλυνση ή η παροχή συμβουλών σε τρίτο για τη διάπραξή της.

Νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες υπάρχει ακόμη και αν οι δραστηριότητες από τις οποίες προέρχεται η προς νομιμοποίηση περιουσία διεξήχθησαν στο έδαφος άλλου κράτους μέλους ή στο έδαφος τρίτης χώρας»³.

Κατανοώντας λοιπόν τον ορισμό συμπεραίνεται ότι μαύρο χρήμα και βρώμικο χρήμα δεν έχουν την ίδια σημασία. Το βρώμικο χρήμα προέρχεται μόνο από παράνομες πηγές π.χ. εμπόριο ναρκωτικών ενώ το μαύρο χρήμα μπορεί να προέρχεται και από νόμιμες δραστηριότητες⁴. Το μαύρο χρήμα είναι εισόδημα το οποίο δεν δηλώνεται στην ετήσια δήλωση εισοδήματος του υπόχρεου προσώπου κατά παράβαση της φορολογικής νομοθεσίας και δεν προσμετράτε στο εισόδημά του και συνεπώς δεν φορολογείται, όπως π.χ. όταν πραγματοποιείται αγορά προϊόντος χωρίς να εκδοθεί το νόμιμο παραστατικό.

³ <https://eur-lex.europa.eu>PDF 849/2015 Άρθρο 1§3>

⁴ Συγγρ. Άκης Τίγκας, «Οικονομικό Έγκλημα: Οι Μέθοδοι Στο Ξέπλυμα Μαύρου Χρήματος», 2018, <https://www.lifesteps.gr/4035-ξέπλυμα-μαύρου-χρήματος/>.

2. Εγκλήματα από τα οποία προέρχεται η προς νομιμοποίηση «βρώμικη» περιουσία.

Αφού λοιπόν έχουμε ορίσει το ξέπλυμα χρήματος ως πράξη παράνομη και αντίθετη προς το ευρωπαϊκό δίκαιο θα ήταν καλό να κάνουμε μια εκτενέστερη αναφορά ως προς το ποια είναι τα κυριότερα εγκλήματα από τα οποία προέρχεται η προς νομιμοποίηση «βρώμικη περιουσία». Τα σημαντικότερα εγκλήματα σε κατηγορίες είναι τα εξής:

- ❖ Εγκλήματα τα οποία εμπεριέχουν βίαιη συμπεριφορά κατά ανθρώπων ή πραγμάτων. Π.χ. Τρομοκρατία, Δολοφονία, Εκβιασμός, Διακίνηση όπλων, Διακίνηση ναρκωτικών, Παράνομη διακίνηση λαθρομεταναστών, Πορνεία, Καταναγκαστική εργασία και δουλεία κ.α.
- ❖ Ηλεκτρονικά εγκλήματα. Π.χ. Παιδική πορνογραφία, Διακίνηση-πειρατεία λογισμικού, Εγκλήματα σχετικά με πιστωτικές κάρτες κ.α..
- ❖ Οικονομικά εγκλήματα. Π.χ. Φοροδιαφυγή, Υπεξαιρέσεις, Δωροδοκία, Δωροληψία κ.α..

Τα προαναφερθέντα εγκλήματα μπορούν να συγχωνευθούν με έναν μόνο ειδικότερο όρο «οργανωμένο έγκλημα». Με αυτό τον τρόπο θα είναι ευκολότερο να εντοπίσουμε την σχέση του φαινομένου του ξεπλύματος με εγκληματικές δραστηριότητες. Άλλωστε είναι γνωστό πως η τεράστια διαστάσεις που έχει πάρει το «money laundering» είναι απόρροια των τεράστιων κερδών που αποφέρουν τα πεδία της οργανωμένης εγκληματικότητας⁵.

3. Οργανωμένο και Οικονομικό έγκλημα.

Κατά την τελευταία δεκαετία παρατηρείται έντονη εξάπλωση του οργανωμένου εγκλήματος τόσο σε διεθνές όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο αλλά και μια πρόθεση συνεργασίας των κρατών να αναπτύξουν δημόσιες πολιτικές για την αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού.

⁵ Ετήσια έκθεση οργανωμένου εγκλήματος ΕΛ.ΑΣ. 2018 σελ.11

Το οργανωμένο έγκλημα αναπτύσσεται μέσα από διεθνή δίκτυα, η δράση των οποίων δίνει τεράστια παράνομα έσοδα στους εμπλεκόμενους, ενώ ταυτόχρονα φαίνεται να προσαρμόζεται εύκολα στις διαρκώς μεταβαλλόμενες καταστάσεις, στη δυναμική των αγορών και στις τεχνολογικές εξελίξεις και τέλος να δημιουργεί ιδιαίτερα έντονα προβλήματα στις έννομες τάξεις των κρατών. Στη εν λόγω αναβάθμιση του οργανωμένου εγκλήματος τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά συνετέλεσε κατά κύριο λόγο η ανάπτυξη των διεθνοποιημένων οικονομιών, π.χ. με την κατάργηση ελέγχων όσον αφορά την κίνηση κεφαλαίων. Για να διαπιστώσουμε αν το ξέπλυμα χρήματος μπορεί να ενταχθεί στην κατηγορία των οικονομικών εγκλημάτων θα πρέπει να εξετάσουμε τα βασικά στοιχεία που συνθέτουν και ορίζουν το οικονομικό έγκλημα⁶.

Το οικονομικό έγκλημα αποτελεί μια ιδιάζουσα μορφή εγκλήματος και οι πράξεις που το αποτελούν απαιτούν σχεδιασμό, συντονισμό, οργάνωση και μεθοδικότητα. Το κύριο χαρακτηριστικό του είναι ότι είναι οικονομικό και ότι τελείται από φυσικά πρόσωπα, από εταιρείες, αλλά και οργανωμένες εγκληματικές ομάδες σε βάρος είτε ενός ατόμου ή μιας επιχείρησης είτε σε βάρος του δημοσίου. Ο τρόπος με τον οποίο πραγματοποιείται ένα οικονομικό έγκλημα δεν είναι απαραίτητα η βία και δεν έχει όμοια χαρακτηριστικά με ένα κοινό ποινικό έγκλημα. Το βασικό κίνητρο του οικονομικού εγκλήματος είναι η απόκτηση παράνομου οικονομικού οφέλους. Τα οικονομικά εγκλήματα έχουν να κάνουν με την απάτη (π.χ. απάτες με την χρήση πιστωτικών καρτών, συμβάσεων, ιατρικές απάτες, εταιρικές, ασφαλιστικές, τραπεζικές, αγορών), την φοροδιαφυγή, το ξέπλυμα χρήματος, κ.α.. Τα οικονομικά εγκλήματα μπορεί ωστόσο να συμπεριλαμβάνουν και άλλα ποινικά αδικήματα, όπως είναι το ηλεκτρονικό έγκλημα, η διάρρηξη, η ένοπλη ληστεία και γενικά το βίαιο έγκλημα, όπως η ληστεία και ο φόνος⁷.

⁶ Η σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του διακρατικού οργανωμένου εγκλήματος, η οποία εγκρίθηκε με το ψήφισμα 55/25 της Γενικής Συνέλευσης της 15ης Νοεμβρίου 2000, είναι το κύριο διεθνές μέσο για την καταπολέμηση του διακρατικού οργανωμένου εγκλήματος.

⁷ Ετήσια έκθεση οργανωμένου εγκλήματος ΕΛ.ΑΣ. 2018 σελ.9-12

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναφέρει ότι με τον όρο «οργανωμένο οικονομικό έγκλημα» νοούνται όλες οι δραστηριότητες οργανωμένων εγκληματικών ομάδων οι οποίες κάνουν κατάχρηση χρηματοοικονομικών συστημάτων ή συστημάτων πληρωμών με σκοπό την αποκόμιση οικονομικού οφέλους.

Γίνεται λοιπόν εύκολα αντιληπτό ότι μιλάμε για ένα έγκλημα που παρουσιάζει τεράστιο ενδιαφέρον σε παγκόσμιο επίπεδο όσον αφορά, τον έλεγχο, την δίωξη και έρευνα του, καθώς οι ιδιαιτερότητές του σε σχέση με ένα κοινό έγκλημα ποινικού δικαίου το καθιστούν δύσκολα αντιμετωπίσιμο. Το οικονομικό έγκλημα έχει πολλές εκφάνσεις, δρα μέσα από χρηματιστηριακές, οικονομικές, τραπεζικές και άλλες συναλλαγές, παρουσιάζεται με νομιμοφανή τρόπο, μπορεί να εμπλέκονται κρατικοί υπάλληλοι, διωκτικά όργανα, ακόμη και δικαστικά και πολιτικά πρόσωπα – με αποτέλεσμα να εμφανίζεται ελλιπής πολιτική και δικαστική βούληση για δράση. Για την αντιμετώπιση του απαιτείται σαφώς διαρκής εκπαίδευση και κατάρτιση των διωκτικών και ελεγκτικών οργάνων, διότι αναδύονται συνεχώς νέες μορφές και μέθοδοι όπου σε αρκετές περιπτώσεις η ζημία από τη διάπραξη του εγκλήματος αυτού διαχέεται σε πολλά επίπεδα ή δεν είναι ξεκάθαρη.

Το σημαντικότερο ζήτημα σχετικά με το οικονομικό έγκλημα είναι η ζημία που επιφέρει στο κράτος γενικότερα αλλά και στην κοινωνία⁸. Τα οικονομικά εγκλήματα και ειδικά εκείνα που αφορούν τις οικονομικές απάτες, δημιουργούν έντονο πρόβλημα στην οικονομική δραστηριότητα του εκάστοτε κράτους και ζημιώνουν όλη την κοινωνία και την οικονομία. Πολλές φορές δε βλέπουμε πολιτικούς και δικαστές να έχουν λάβει μέρος σε οικονομικά εγκλήματα πλην όμως να επικρατεί η ατιμωρησία και η ανοχή. Και αυτό δεν συμβαίνει μόνο σε ένα κράτος αλλά στα περισσότερα κράτη του κόσμου.

⁸ (ΕΚΘΕΣΗ σχετικά με το οργανωμένο έγκλημα, τη διαφθορά και τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές ενέργειες: συστάσεις για δράσεις και πρωτοβουλίες που πρέπει να αναληφθούν (ενδιάμεση έκθεση) (2012/2117(INI)), <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2013-0175+0+DOC+XML+V0//EL>.

4. Φάσεις νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

Αν θα προσπαθούσαμε να διακρίνουμε τις φάσεις νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες από την στιγμή που διαπράττεται το έγκλημα μέχρι την προσκόμιση εσόδων από το δράστη, θα τις διακρίναμε σε τρείς. Αυτές σύμφωνα με το αμερικάνικο μοντέλο είναι η

- Τοποθέτηση (Placement),
- Στρωματοποίηση (Layering) και
- Ενσωμάτωση (Integration)⁹.

Αρχικά, τα παράνομα εισοδήματα εισάγονται κρυφά στο νόμιμο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Έπειτα, τα χρήματα αυτά κινούνται προς διάφορες κατευθύνσεις π.χ. μέσω ηλεκτρικών μετακινήσεων ή μέσω της μεταφοράς τους μέσω της χρήσης πολλαπλών λογαριασμών, με σκοπό να δημιουργήσουν σύγχυση. Τέλος, αφού τα χρήματα ενταχθούν στο χρηματοοικονομικό σύστημα μέσω διαφόρων πράξεων το "βρώμικο χρήμα" μετατρέπεται σε "καθαρό".

Ο στόχος λοιπόν αυτών που διαπράττουν τις απάτες και εκείνων που εμπλέκονται σε ένα ευρύ φάσμα εγκληματικών δραστηριοτήτων είναι να αποκρύψουν την πηγή προέλευσης των χρημάτων και να μετατρέψουν τα "βρώμικα χρήματα" σε μια μορφή που δεν θα είναι εύκολο να ανιχνευθεί η πηγή της, π.χ. η αγορά ακίνητων, η τοποθέτηση σε τραπεζικούς λογαριασμούς, τα ασφάλιστρα και άλλα περιουσιακά στοιχεία, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν μελλοντικά χωρίς να κινήσουν υποψίες.

⁹ Blomberg S.B., Hess, G. D., Orphanides (2004), A., The macroeconomic consequences of terrorism, Journal of monetary economics, Vol. 51, No. 5, σελ.1007-1032

Είτε πρόκειται για φορολογικό έγκλημα είτε παράνομες πωλήσεις όπλων ή εμπόριο ναρκωτικών ή οποιαδήποτε άλλη εγκληματική ενέργεια, η κύρια διαδικασία που ακολουθούν για να μετατρέψουν το βρώμικο χρήμα σε νόμιμους πόρους είναι παγκοσμίως αποδεκτή και αποτελείται από τρις φάσεις που προαναφέρθηκαν. Αναλυτικότερα:

- ✚ Η τοποθέτηση (placement): η φάση αυτή αναφέρεται στην διαδικασία κατά την οποία τα έσοδα διοχετεύονται με νόμιμες διαδικασίες στο οικονομικό περιβάλλον και αναμιγνύονται με νόμιμα κεφάλαια ή απλά κατατίθενται σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, κυρίως τράπεζες, έχοντας τη μορφή τραπεζικών καταθέσεων. Επίσης συνηθίζεται οι εγκληματίες να αγοράζουν περιουσιακά στοιχεία όπως μερίδια εταιρειών τα οποία έχουν μεγάλη αξία. Αυτό το στάδιο θεωρείται πολύ επικίνδυνο για τους εγκληματίες διότι είναι εύκολος ο εντοπισμός των συγκεκριμένων εσόδων¹⁰.
- ✚ Η στρωματοποίηση (layering): πρόκειται για τη δεύτερη φάση στην οποία οι εγκληματίες πραγματοποιούν ενέργειες προκειμένου να αποτρέψουν την πιθανότητα εύρεσης της προέλευσης των χρημάτων από τις διωκτικές αρχές. Τέτοιου είδους ενέργειες είναι π.χ. οι πολλές συναλλαγές σε διαφορετικά ονόματα σε διάφορες χώρες, καταθέσεις και αναλήψεις ώστε να μεταβάλλουν συνεχώς το χρηματικό ποσό στους λογαριασμούς και να αλλάζουν το νόμισμα του χρήματος, ο διαχωρισμός των παράνομων εσόδων από την πηγή τους, δημιουργώντας σύνθετα στρώματα χρηματοπιστωτικών συναλλαγών. Σύνηθες είναι η μεταφορά χρημάτων σε κάποιον «φορολογικό παράδεισο» όπου τηρείται η ανωνυμία και ο φορολογικός συντελεστής είναι χαμηλός¹¹.

¹⁰ Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (OECD), Money Laundering Awareness Handbook for Tax Examiners and Tax Auditors, 2009, σελ.13

¹¹ Bajrang, Pavitra, Ritika, Piyush, Puneet and Neha Parashar, Factors Affecting Money Laundering: A Lesson for Developing Countries, Symbiosis Centre for Management and HRD Vol 3, No. 2, σελ.111

✚ Η ενσωμάτωση (integration): το τελευταίο στάδιο είναι αυτό στο οποίο τα χρήματα αποκτούν νομιμότητα. Αυτό σημαίνει ότι τα χρήματα εντάσσονται στο οικονομικό περιβάλλον νόμιμα. Στο στάδιο αυτό, τα χρήματα ενσωματώνονται ή καταναλώνονται στην κανονική οικονομία, προκειμένου να φαίνεται ότι προέρχονται από νόμιμη συναλλαγή. Οι εγκληματίες που διαπράττουν οικονομικά εγκλήματα με σκοπό το οικονομικό κέρδος δεν θέλουν μόνο να αποφύγουν τη φυλάκιση, αλλά και να απολαύσουν το όφελος των εγκλημάτων τους και γι' αυτό το λόγο η απόλαυση αυτή πραγματοποιείται συνήθως με τη μορφή άμεσης κατανάλωσης. Ο δράστης συχνά δημιουργεί μια φαινομενική νομική προέλευση των χρημάτων, κατασκευάζοντας εικονικές συναλλαγές και χρησιμοποιώντας για την απόδειξη αυτών, τιμολόγια, λογιστικά βιβλία και συμφωνίες. Οι συναλλαγές αυτές παρέχουν περαιτέρω προστασία στον εγκληματία από μια σύνδεση με τα κεφάλαια, παρέχοντας μια εύλογη εξήγηση για την πηγή των κεφαλαίων. Έτσι λοιπόν γίνεται εύκολα κατανοητό ότι είναι πολύ δύσκολο να συλληφθεί ο δράστης στη φάση της ολοκλήρωσης, εάν δεν έχουν συγκεντρωθεί στοιχεία στα δύο προηγούμενα στάδια. Στην πραγματικότητα αν ολοκληρωθούν τα δύο πρώτα στάδια, μπορούμε να πούμε, ότι ο στόχος για το ξέπλυμα χρήματος έχει πραγματοποιηθεί¹².

Βέβαια τα μοντέλα των φάσεων διατυπώθηκαν για πρώτη φορά από τον Paolo Bernasconi, ο οποίος διέκρινε το ξέπλυμα χρήματος σε πρώτο και δεύτερο βαθμό. Επίσης, έκανε τη διάκριση μεταξύ των χωρών που πραγματοποιείται η παράνομη ενέργεια δηλαδή από που προέρχεται το βρώμικο χρήμα και των χωρών όπου λαμβάνει χώρα το ξέπλυμα με την διοχέτευση του στα χρηματοοικονομικά κέντρα που κατείχαν την ευνοϊκότερη φορολογική μεταχείριση, οι επονομαζόμενοι «φορολογικοί παράδεισοι»¹³.

¹² Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (OECD), Money Laundering Awareness Handbook for Tax Examiners and Tax Auditors, 2009, σελ. 13-14

¹³ Buchanan B. (2004), Money laundering a global obstacle, Research in International Business and Finance, Vol. 18, σελ. 115-127

5. Τεχνικές και τρόποι νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

Ορισμένες τεχνικές και τρόποι οι οποίοι χρησιμοποιούνται από τους εγκληματίες για τη διοχέτευση των εσόδων που προέρχονται από παράνομες δραστηριότητες γίνεται είτε με άμεσο τρόπο είτε με έμμεσο τρόπο. Οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος για την νομιμοποίηση αυτών των χρωμάτων είναι δια μέσου διάφορων τραπεζών και δια μέσου διάφορων υπεράκτιων εταιρειών. Ένα κοινό στοιχείο που συνδέει τις τράπεζες είναι ότι έχουν υιοθετήσει μια πολύ αυστηρή πολιτική απορρήτου, ιδιαίτερα για τους πελάτες τους, οι οποίοι δεν είναι κάτοικοι των εν λόγω υπεράκτιων χρηματοπιστωτικών κέντρων. Η μέθοδος που χρησιμοποιούν οι εγκληματίες για να διοχετεύσουν το βρώμικο χρήμα στις τράπεζες, είναι με το να προσεγγίζουν ανθρώπους της τράπεζας και να τους προσφέρουν μεγάλα χρηματικά ποσά. Είναι ευρέως γνωστό το γεγονός ότι σε περιόδους οικονομικής κρίσης, για να αντιμετωπίσουν οι τράπεζες την έλλειψη ρευστότητας, δέχονται καταθέσεις χρημάτων που ενδεχομένως προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες προκειμένου να μην οδηγηθούν σε πτώχευση.

Συνήθως η κίνηση των χρημάτων από εγκληματικές δραστηριότητες μέσω των τραπεζών γίνεται με πολλούς τρόπους, ενδεικτικά μερικοί από αυτούς είναι με: α) έντοκα γραμμάτια, β) ταξιδιωτικές επιταγές, γ) ηλεκτρονική μεταφορά κεφαλαίων, δ) χρηματικά εμβάσματα, ε) σύστημα πληρωμών μέσω λογαριασμών, στ) παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα, ζ) προγράμματα εγγυήσεων δανείων. Οι περισσότερες μέθοδοι ξεπλύματος βρώμικου χρήματος μπορούν ταξινομηθούν σε ένα από τα παρακάτω δύο είδη¹⁴.

¹⁴ Καραδήμας Θ., Καραδήμα Π., Τεχνικές ξεπλύματος χρήματος και τα μέτρα πρόληψης των ελληνικών τραπεζών, e-Περιοδικό Επιστήμης & Τεχνολογίας, e-Journal of Science & Technology (e-JST), σελ.70-77

Συγκεκριμένα:

- ❖ *Η φυσική μεταφορά παράνομων χρημάτων*: Πρόκειται για τεχνική κατά την οποία η μεταφορά των παράνομων χρημάτων γίνεται μέσω ταχυδρομείου τοποθετώντας τα σε κουτιά ή βαλίτσες ή σε διάφορα εμπορεύματα κλπ.. Τα παράνομα χρήματα που διακινούνται με αυτήν την τεχνική μεταφέρονται σε προορισμούς οι οποίοι χαρακτηρίζονται ως φορολογικοί παράδεισοι διότι εκεί τηρείται αυστηρά το τραπεζικό απόρρητο¹⁵.
- ❖ *Η μέθοδος του μυρμηγκιού*: η μέθοδος αυτή προβλέπει τον κατακερματισμό των παράνομα κερδισμένων χρημάτων σε πολύ μικρότερα χρηματικά ποσά εκτελώντας διάφορες συναλλαγές, προκειμένου να μην κινηθούν υποψίες στις Αρχές. Συγκεκριμένα, το ένα κύκλωμα θα "έσπαγε" τον όγκο των χρημάτων σε πλήθος συναλλαγών, οι οποίες ήταν όλες κάτω από το νόμιμο όριο αναφοράς. Ακόμη, θα χρησιμοποιούσαν αρκετούς μεσολαβητές οι οποίοι δεν κινούν υποψίες, οι οποίοι χρησιμοποιούσαν σύνθετες μεθόδους μεταφοράς χρηματικών υπολοίπων των τραπεζικών λογαριασμών των εταιριών σε προσωπικούς τους λογαριασμούς, μέσω τραπεζικών επιταγών ή σε τραπεζικούς λογαριασμούς συνεργών τους, έτσι ώστε να καθίσταται δύσκολος ο εντοπισμός τους καθώς και το μέγεθος των ποσών που διακινούσαν. Βεβαία είναι λογικό ότι όσο μεγαλύτερος ήταν ο αριθμός των μεσολαβητών τόσο δυσχερέστερο ήταν για τις αρμόδιες αρχές να εντοπιστούν¹⁶.

¹⁵ Argentieri A., Bagella M., Busato F. (2006), Money Laundering in a Two Sector Cash-In-Advance Model, σελ.345

¹⁶ Friedrich Schneider (2010), The (Hidden) Financial Flows of Terrorist Organizations: A Literature Review and Some Preliminary Empirical Results, σελ.11

Οι δύο αυτές μέθοδοι έχουν ένα κοινό χαρακτηριστικό. Δεν απαιτείται η ανάμειξη με δόλιο τρόπο των χρηματοπιστωτικών συστημάτων και των υπαλλήλων τους χωρίς αυτό βέβαια σημαίνει ότι δεν υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες δωροδοκούνται υπάλληλοι ή να εκβιάζονται με σκοπό την απόκρυψη στοιχείων ή την παράβλεψη απαραίτητων διαδικασιών. Μερικοί μόνο από τους τρόπους που ξεπλένεται το μαύρο χρήμα είναι οι εξής:

A) Φορολογικοί Παράδεισοι

Μια από τις βασικότερες μεθόδους που χρησιμοποιούν οι εγκληματίες για την έμμεση διοχέτευση των παράνομων χρημάτων είναι οι «φορολογικοί παράδεισοι» και αυτό γιατί σε αυτούς υπάρχει ελαστικότητα στον έλεγχο της προέλευσης των χρημάτων ενώ ταυτόχρονα έχουν πολύ χαμηλή φορολογία¹⁷.

B) Επενδύσεις

Άλλη μια μέθοδος που χρησιμοποιείται είναι οι **Επενδύσεις**. Οι επενδύσεις κυρίως με ταπροϊόντα υψηλής αξίας όπως π.χ. ακριβά αυτοκίνητα, σπίτια κτλ, βοηθάνε εύκολα στην απόκρυψη μεγάλων χρηματικών ποσών. Επίσης, η αγορά χρυσού και άλλων πολύτιμων λίθων αποτελεί βασικό τρόπο ξεπλύματος χρήματος αφού λόγω του μικρού όγκου και της μεγάλης αξίας τους, προσφέρουν τη δυνατότητα να τα μετατρέψει κανείς σε μετρητό χρήμα χωρίς να γίνει εύκολα αντιληπτή η συναλλαγή¹⁸.

¹⁷ https://el.wikipedia.org/wiki/Φορολογικός_παράδεισος

¹⁸ Άρθρο του Σπύρου Δημητρίδη, «Έτσι ξεπλένεται το "μαύρο" χρήμα στην Ελλάδα», 2018, <https://www.capital.gr/tax/3320833/etsi-xeplenetai-to-mauro-xrima-stin-ellada>,

Όσον αφορά την αγορά ακινήτων στην Ελλάδα, με τον νόμο 4146/2013 δόθηκε η δυνατότητα σε πολίτες από τρίτες χώρες, να μπορούν να αποκτήσουν άδεια παραμονής με την προϋπόθεση να αγοράσουν ακίνητο άνω των 250.000 ευρώ. Με αυτό τον τρόπο βρέθηκε πρόσφορο έδαφος για ξέπλυμα χρήματος στην Ελλάδα όπου με την μέθοδο αυτή πραγματοποιούνται οι αγορές ακινήτων τα οποία στη συνέχεια τα πωλούν και συνάπτουν συμβόλαιο πώλησης μεγαλύτερο από το πραγματικό¹⁹.

Γ) Εικονικές συναλλαγές

Η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες μπορεί να λάβει χώρα με εικονικές συναλλαγές που έχει ως αποτέλεσμα την μικρότερη φορολόγηση ενώ ταυτόχρονα νομιμοποιείται ένα μεγάλο ποσό για το οποίο η φορολόγηση θα έπρεπε σαφώς να είναι μεγαλύτερη. Επιπροσθέτως, παρατηρείται αρκετά συχνά στο ξέπλυμα να χρησιμοποιείται η τεχνική της υπερτιμολόγησης ή της τιμολόγησης εμπορικών συναλλαγών με πλαστά παραστατικά εταιρειών, νομιμοποιώντας έτσι το σύνολο του καταβαλλόμενου ποσού. Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνουν να δηλώνουν μειωμένο εισόδημα και τελικώς να φορολογούνται με πιο χαμηλή φορολογική κλίμακα.

Επίσης, το ξέπλυμα μαύρου χρήματος λαμβάνει χώρα και μέσω της σύστασης νόμιμων επιχειρήσεων που εμφανίζουν έσοδα σε μετρητά και εν συνεχεία γίνεται κατάθεση τόσο των πραγματικών χρημάτων που αντιστοιχούν στις νόμιμες εισπράξεις όσο και των ανύπαρκτων κερδών των παράνομων εσόδων που προέρχονται από εγκληματικές πράξεις. Βεβαίως, όπως έχει ήδη προαναφερθεί, το «μαύρο χρήμα» σε αυτήν την περίπτωση προέρχεται συνήθως από το εμπόριο ναρκωτικών, την φοροδιαφυγή και την λαθρεμπορία²⁰.

¹⁹ Άρθρο του Κώστα Κουκουμάκα, «Η Golden Visa των Κινέζων και το Ξέπλυμα Χρήματος στην Ελλάδα», 2019, <https://www.vice.com/gr/article/7xgw5z/h-golden-visa-twn-kinezwn-kai-to-3eplyma-xrimatos-stin-ellada>,

²⁰ Άρθρο του Newsbomb.gr, «Έτσι γίνεται το ξέπλυμα χρήματος μέσω ναυτιλιακών εταιρειών (Μέρος Β')», 2016, <https://www.newsbomb.gr/bomber/apokalypseis/story/697951/etsi-ginetai-to-xeplyma-xrimatos-meso-naytiliakon-etairion-meros-v>.

Δ) Γύρος-απόξευξης (Round-tripping)

Εδώ, τα χρήματα κατατίθενται σε αλλοδαπές εταιρίες «offshore», κατά προτίμηση σε χώρες φορολογικούς παράδεισους, όπου είτε δεν τηρούνται αρχεία είτε τηρούνται βασικά, στη συνέχεια αποστέλλονται πίσω ως άμεσες ξένες επενδύσεις, απαλλασσόμενα από φορολογία. Ένας ακόμη τρόπος που προσομοιάζει με αυτό των “offshore” είναι όταν μεταφέρονται χρήματα σε ένα π.χ. δικηγορικό γραφείο ως κεφάλαια για αποπληρωμή λογαριασμών, στη συνέχεια ακυρώνεται η συνεργασία και τα χρήματα επιστρέφονται στους πρώτους με τέτοιο τρόπο που ελαχιστοποιείται η φορολογία π.χ. τα ποσά αυτά να παρουσιάζονται ως ποσά που λήφθηκαν από τους δικηγόρους ως κληρονομιά από διαθήκη²¹.

Ε) Τυχερά παιχνίδια και καζίνο

Με τη μέθοδο αυτή τα χρήματα δαπανώνται για τα τυχερά παιχνίδια τα οποία κατά προτίμηση με τις υψηλότερες αποδόσεις. Ένας τρόπος για να μειωθεί ο κίνδυνος να χαθούν τα χρήματα, είναι να στοιχηματιστούν σε κάθε πιθανό αποτέλεσμα κάποιου γεγονότος, όπου υπάρχουν δυο ή τρία πιθανά αποτελέσματα π.χ. στοίχημα στο ποδόσφαιρο του «ΟΠΑΠ», έτσι ο παίκτης θα έχει κερδίσει τους σχηματισμούς με την μεγαλύτερη απόδοση και έτσι θα μπορεί να τους αποδείξει ως η πηγή των χρημάτων ενώ ταυτόχρονα τα ποσά που έχουν χαθεί κατά τους στοιχηματισμούς παραμένουν κρυφά καθώς δεν απαιτείται η προσκόμιση στοιχείων κατά των στοιχηματισμό αλλά μόνο στα κερδισμένα δελτία. Στην άλλη παρόμοια μέθοδο, κάποιος μπαίνει σε ένα καζίνο και αγοράζει μάρκες με παράνομα μετρητά. Το άτομο αυτό θα παίζει ένα μικρό ποσό σε σύντομο χρονικό διάστημα. Στη συνέχεια το άτομο που εξαργυρώνει τις μάρκες, αναμένει να ανταλλάξει τις μάρκες, τα δήθεν κέρδη με πληρωμή μέσω επιταγής, ή τουλάχιστον να λάβουν μια απόδειξη, ώστε να μπορούν να αποδείξουν ότι τα χρήματα είναι έσοδα από τα κέρδη τους στα τυχερά παιχνίδια²².

²¹ Άρθρο του JX Low, «Round-tripping», 2017, <https://aml-cft.net/library/round-tripping/>.

²² Άρθρο της ΚΑΤΗ Κατερίνας, «Ξέπλυμα μαύρου χρήματος με τυχερά δελτία», 2014, <https://www.thetoc.gr/koinwnia/article/ksepluma-maurou-xrimatos-me-tuxera-deltia>.

ΣΤ) Τεχνικές ξεπλύματος χρήματος με την χρήση της τεχνολογίας

Η ραγδαία εξέλιξη του διαδικτύου και η ευρεία χρήση του για νόμιμες δραστηριότητες, έχει γίνει αντικείμενο εκμετάλλευσης από τους εγκληματίες και ίσως ο σημαντικότερος παράγοντας στην εξάπλωση του οργανωμένου εγκλήματος. Η χρήση του διαδικτύου διευκολύνει το έργο των εγκληματιών οι οποίοι με την χρήση του μπορούν και έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες, να αλιεύουν θύματα, να αποκρύπτουν εγκληματικές δραστηριότητες που αφορούν τη νομιμοποίηση παράνομων εσόδων. Επιπροσθέτως, προσφέρει ανωνυμία και δίνει τη δυνατότητα διάπραξης εγκλημάτων από απόσταση, δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο τεράστια δυσκολία στις αρμόδιες αρχές να εντοπίσουν και να συλλάβουν τους δράστες. Μερικές από τις μορφές μεταφοράς χρημάτων για ξέπλυμα χρήματος, μέσω του διαδικτύου είναι:

- Οι προπληρωμένες κάρτες “paysafe”, μπορεί οποιοσδήποτε να της προμηθευτεί από supermarket με την χρήση μετρητών. Στόχο έχουν να αγοραστούν με παράνομα μετρητά και στη συνέχεια να πραγματοποιούνται με αυτές αγορές στο διαδίκτυο χωρίς να εμφανίζεται η πηγή προέλευσης χρημάτων²³.
- Η χρήση λογαριασμού «PayPal» η οποία αναφέρεται σε μια πύλη ηλεκτρονικών πληρωμών μέσω της οποίας διεκπεραιώνονται μεταφορές χρημάτων, μέσω του Διαδικτύου. Σε αυτή την περίπτωση, όπως και στο Internet Banking, αποτελεί εύκολο τρόπο πραγματοποίησης ξεπλύματος χρήματος καθώς μπορούν να πραγματοποιούνται και εικονικές συναλλαγές με πολύ μικρή προμήθεια της πλατφόρμας²⁴.

²³ <https://betarrows.blogspot.com/2015/09/paysafe-card.html>, «Επιστροφή Paysafe Card», άρθρο που αναφέρει τον τρόπο με τον οποίο υπήρχε ξέπλυμα χρήματος μέσω των paysafe cards.

²⁴ Άρθρο των Colin Packham, Byron Kaye, «Australia audits PayPal for money laundering, terror law compliance», 2019, <https://www.reuters.com/article/us-australia-regulator-paypal-hldg/australia-audits-paypal-for-money-laundering-terror-law-compliance-idUSKBN1W902E>.

- Το Bitcoin, τα bitcoins δημιουργήθηκαν το 2009 από έναν προγραμματιστή Ιαπωνικής καταγωγής που ονομάζεται Satoshi Nakamoto. Το Bitcoin είναι στην ουσία ψηφιακά χρήματα τα οποία μετρούνται σε μονάδες π.χ. 5bitcoins των οποίων η πραγματική αξία είναι συνδεδεμένη με την χρηματιστηριακή αξία. Η αξία ενός bitcoin σήμερα κυμαίνεται στα 7500 ευρώ οπότε 5bitcoins έχουν πραγματική αξία 37500 ευρώ. Οι χρήστες Bitcoin επικοινωνούν μεταξύ τους, κυρίως μέσω του Διαδικτύου, χρησιμοποιούν το δίκτυο bitcoin για την αποθήκευση και τη μετάδοση της αξίας αυτών που έχουν στην κατοχή τους. Το σύστημα bitcoin, διατίθεται ως λογισμικό ανοιχτού κώδικα, μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε υπολογιστές ακόμη και σε smartphones, καθιστώντας την τεχνολογία εύκολη στην πρόσβαση²⁵.

Οι κάτοχοι bitcoins, μπορούν μέσω του δικτύου να κάνουν σχεδόν οτιδήποτε μπορεί να γίνει με πραγματικά χρήματα, όπως αγορά και πώληση αγαθών, μεταφορά χρημάτων σε άτομα ή οργανισμούς. Σημαντικό για τους χρήστες είναι ότι όλες οι διαδικασίες κρυπτογραφούνται και έχουν ψηφιακές υπογραφές έτσι ώστε να διασφαλίζεται η ασφάλεια του δικτύου bitcoin. Το Bitcoin θεωρείται ότι αποτελεί τη πιο καλή μορφή του χρήματος για το Διαδίκτυο, διότι μπορεί να αγοραστεί, να πουληθεί, να ανταλλαχθεί με άλλα νομίσματα, γρήγορα και με ασφάλεια σε όλο τον κόσμο. Το πρόβλημα είναι ότι δεν υπάρχει έλεγχος σχετικά με την αποτίμησή του έναντι των άλλων νομισμάτων και δεν υπάρχουν μεγάλες ανταλλαγές που μπορούν να αποτρέψουν τα φαινόμενα ξεπλύματος χρήματος²⁶.

²⁵ Antonopoulos A.M. (2010), *Mastering Bitcoin: Unlocking digital crypto –currencies*, Sebastopol, C.A., O'Reilly, σελ.1

²⁶ Bryans D. (2014), *Bitcoin and Money Laundering: Mining for an Effective Solution*, Indiana University, σελ.443-444

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

1. Ιστορική επισκόπηση των νομικών μέτρων για την αντιμετώπιση του φαινομένου στη διεθνή κοινότητα.

Η ιστορία των σημαντικών παγκόσμιων νομικών μέτρων για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας ανιχνεύεται για πρώτη φορά το 1988 με την Σύμβαση του ΟΗΕ κατά της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών στη Βιέννη. Αν και δεν προσδιορίζεται ρητώς το πλαίσιο της Σύμβασης, τέθηκε βάση των μεταγενέστερων μέτρων για την πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Με την παγκοσμιοποίηση των χρηματοπιστωτικών αγορών που είχε ως απόρροια την απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων, την εξέλιξη της τεχνολογίας και της δημιουργίας του διαδικτύου και των ηλεκτρονικών συναλλαγών, συνέβαλαν στην ραγδαία αύξηση του φαινομένου της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες²⁷.

Είναι γεγονός ότι υπάρχουν κάποιοι κίνδυνοι και προκλήσεις που εμποδίζουν την εφαρμογή ενός αποτελεσματικού πλαισίου καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα. Το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος θεωρούνταν από το διεθνές δίκαιο, κυρίως στις συμβάσεις που συνήφθησαν στο πλαίσιο του ΟΗΕ και του Συμβουλίου της Ευρώπης, ως πράξη που πρέπει να ποινικοποιηθεί από τις κυβερνήσεις των κρατών. Ειδικότερα, οι κυβερνήσεις όλων των χωρών του κόσμου θα πρέπει να έχουν την πολιτική βούληση να θεσπίσουν νομοθετικές ρυθμίσεις για την καταπολέμησή της και να ενεργήσουν για τη δίωξη και την σύλληψη των παραβατών. Η καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες δεν είναι εύκολη γι αυτό το λόγο θα πρέπει τα μέτρα που θα λαμβάνονται να είναι ευέλικτα, προκειμένου να μπορούν προσαρμοστούν στις όποιες αλλαγές γίνονται αφού το φαινόμενο αυτό έχει δυναμικό χαρακτήρα και οι κίνδυνοι που απορρέουν από αυτό είναι διαρκώς εξελισσόμενοι²⁸.

²⁷ Masciandaro, D., (1999). Money Laundering: the Economics of Regulation, European Journal of Law and Economics, Vol. 7, σελ.225-240.

²⁸ Ελένη Καμπέρου-Ντάλτα, "Ο ν. 3691/2008 για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος. Ερμηνευτική προσέγγιση του νόμου & διεθνές ποινικό πλαίσιο", 2009, σελ. 17-18.

Επίσης, προαπαιτούμενο για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του φαινομένου είναι η ομοιόμορφη θέσπιση και εφαρμογή κανονισμών, όπου θα βοηθούσαν το έργο των μηχανισμών αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας για την καταπολέμηση του φαινομένου αυτού. Επομένως η καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες πρέπει να γίνεται σε παγκόσμιο και ευρωπαϊκό επίπεδο και να μην παραμένει σε εθνικό επίπεδο²⁹. Οι υπεύθυνες κυβερνήσεις και οι ρυθμιστικές αρχές όλων των χωρών θα πρέπει να συνεργάζονται σε όλα τα επίπεδα προκειμένου να λαμβάνουν αποτελεσματικά μέτρα καταπολέμησης, έτσι ώστε να μην χρηματοδοτείται η εγκληματικότητα και η τρομοκρατία.

Ιστορικό και καταλυτικό παράγοντα στη προσπάθεια καταπολέμησης του ξεπλύματος μαύρου χρήματος, αποτελούν, η δράση της F.A.T.F. (Financial Action Task Force), το έργο της επιτροπής της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία, κατευθυντήριες γραμμές διεθνών φορέων και οργανισμών και οι Διεθνείς Συμβάσεις που συνάπτονται μεταξύ των κρατών, καθώς είναι δεσμευτικές για την εφαρμογή τους. Οι Συμβάσεις αυτές είναι :

Σύμβαση της Βιέννης (1988)

Η Σύμβαση της Βιέννης υπογράφηκε το Δεκέμβριο του 1988 και τέθηκε σε ισχύ το 1990, ενώ έχει κυρωθεί από 170 κράτη μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα. Η σύμβαση αυτή αναφερόταν και αναγνώριζε ότι νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και η καταπολέμηση της διακίνησης ναρκωτικών ουσιών αποτελούν εγκλήματα διεθνούς εμβέλειας³⁰. Το σημαντικότερο επίτευγμα της σύμβασης, είναι ότι καθορίστηκαν συγκεκριμένοι τρόποι συνεργασίας μεταξύ των κρατών και ότι δίνεται πλέον η δυνατότητα άρσης του τραπεζικού απορρήτου. Τέλος, ο γενικότερος στόχος της κάνει ιδιαίτερη μνεία στην εφαρμογή διάφορων μέσων για την αποτροπή του ξεπλύματος χρήματος, καθώς και στην εισαγωγή μηχανισμών για την απλοποίησή τους³¹.

²⁹ Van Duyne C. Petrus, Groenhuijsen S. Marc and A.A.P. Schudelaro, (2005), Balancing financial threats and legal interests in money-laundering policy, Crime, Law & Social Change, 43, σελ.1

³⁰ United Nations (1988), “Convention Against Illicit Traffic in Narcotics Drugs and Psychotropic Substances”, Vienna.

³¹ Karen Harrison, Nicholas Ryder (2009), The Law Relating to Financial Crime in the United Kingdom σελ.18-20

Σύμβαση του Στρασβούργου (1990)

Με τη Σύμβαση του Στρασβούργου που υπογράφηκε το Νοέμβριο του 1990 από όλα τα μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης τέθηκε σε ισχύ την 1^η Σεπτεμβρίου 1993 και φαίνεται να αποτελεί τη συνέχεια της Συνθήκης της Βιέννης. Με τη Συνθήκη αυτή, επιδιώκεται η διαμόρφωση ενός πλαισίου διεθνούς συνεργασίας και καθορίζονται συγκεκριμένες ποινές για όσους πραγματοποιούν ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, π.χ. ποινική δίωξη των εμπλεκομένων ατόμων, κατάσχεση των παράνομα αποκτηθέντων περιουσιακών στοιχείων, απαγόρευση κίνησης λογαριασμών. Η παραπάνω Συνθήκη, κυρώθηκε από τη χώρα μας με το Νόμο 2655/1998³².

Διεθνής Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών (1999)

Η Διεθνής Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών υπογράφηκε το 1999 από 132 κράτη και τέθηκε σε ισχύ στις 10 Απριλίου 2002 και στόχος της ήταν η ενδυνάμωση της διεθνούς συνεργασίας μεταξύ των κρατών για την υιοθέτηση αποτελεσματικών μέτρων, όσον αφορά τη πρόληψη της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, καθώς και την καταστολή της μέσω της ποινικής δίωξης των δραστών³³.

Διεθνής Οργανισμός F.A.T.F. (Financial Action Task Force)

Το 1989 ιδρύθηκε από τους G7 στο Παρίσι ο πιο σημαντικός διεθνής φορέας για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ο F.A.T.F. (Financial Action Task Force) που μεταφράζεται σε Επιτροπή Οικονομικής Δράσης³⁴. Τα μέλη του F.A.T.F. είναι 39 κράτη-μέλη μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα. Επί της ουσίας είναι μια διακυβερνητική επιτροπή που αναπτύσσει και προωθεί πολιτικές που αφορούν την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος τόσο εθνικό όσο και διεθνές επίπεδο.

³² Council of Europe (1990), European Treaty Series 141 “Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime, Strasbourg σελ.9

³³ United Nations (1999), “International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism”, New York σελ.3-9

³⁴ <http://www.fatf-gafi.org/about/whoweare/> (12/12/2017), Η ομάδα χρηματοοικονομικής δράσης (FATF) είναι ένα διακυβερνητικό όργανο που ιδρύθηκε το 1989 από τους υπουργούς των κρατών μελών της.

Κύριος στόχος του F.A.T.F. (Financial Action Task Force) είναι να αξιολογεί μέσω ετήσιων εκθέσεων που εκδίδει τα αποτελέσματα της διεθνούς συνεργασίας μεταξύ των κρατών για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του τραπεζικού συστήματος που αφορά το ξέπλυμα χρημάτων από παράνομη πηγή, ενώ παράλληλانا μελέτα τα αναγκαία μέτρα που θα βοηθήσουν στην ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας. Η λειτουργία του οργανισμού της F.A.T.F, πραγματοποιείται με την έκδοση εγγράφων υπό την μορφή συστάσεων του οργανισμού προς τα κράτη μέλη, ώστε εκείνα με την σειρά τους να υιοθετήσουν και να υλοποιήσουν τα μέτρα τα οποία προτάθηκαν³⁵.

Τον Απρίλιο του 1990 η F.A.T.F εξέδωσε έκθεση με κατάλογο σαράντα (40) συστάσεις³⁶, οι οποίες αποτέλεσαν ένα σύνολο αρχών δράσης για την αντιμετώπιση του φαινομένου της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Τονιζόταν η ανάγκη λήψης μέτρων που θα βοηθούσαν στον περιορισμό του τραπεζικού απορρήτου, την διακρατική συνεργασία και την διαμόρφωση κοινού νομοθετικού πλαισίου για την αντιμετώπιση του ξεπλύματος χρήματος. Επίσης, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η έκθεση αυτή έχει αναθεωρηθεί αρκετές φορές προκειμένου να συμβαδίζει με τις τρέχουσες εξελίξεις του φαινομένου του ξεπλύματος χρήματος. Στην F.A.T.F. συμμετέχουν κράτη – μέλη του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) και ως παρατηρητές: το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, η επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλοι διεθνείς οργανισμοί³⁷.

³⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/Financial_Action_Task_Force_on_Money_Laundering#History

³⁶ <https://www.fatfgafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%201990.pdf> (οι σαράντα συστάσεις της FATF για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων).

³⁷ Gilmore B., Dirty Money: The Evolution of International Measures to Counter Money Laundering and the Financing of Terrorism, Για μία λεπτομερή ανάλυση του ρόλου και του έργου της FATF, βλ., 4^η έκδοση, Εκδόσεις ΣτΕ, 2011, Κεφ. 4-6.

Μερικά από τα πρότυπα της τελευταίας έκθεσης του 2012 περιλαμβάνουν μία σειρά από οδηγίες, για τα μέλη της F.A.T.F. και μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται οι υποχρεώσεις των κρατών να:

- Δεσμεύουν τις καταθέσεις των τρομοκρατών και να κατάσχουν τα κέρδη από τις ενέργειές τους.
- Επιβλέπουν, να ελέγχουν αυτά τα οικονομικά ιδρύματα και άλλες οικονομικές οντότητες ώστε να βεβαιωθούν πως συμμορφώνονται με τους κανόνες δέουσας επιμέλειας και άλλες απαιτήσεις που περιέχονται στα πρότυπα της F.A.T.F. .
- Περιλαμβάνουν στο εθνικό τους δίκαιο νόμο που να ποινικοποιεί το «ξέπλυμα μαύρου χρήματος», τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.
- Εξασφαλίσουν αποτελεσματικούς μηχανισμούς συνεργασίας, τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και υπερεθνικό, δεδομένου του διεθνούς χαρακτήρα πολλών εκ των οικονομικών εγκλημάτων.
- Ιδρύσουν μια οικονομική επιτροπή, ο ρόλος της οποίας θα είναι να συλλέγει, να αναλύει, να αξιολογεί και, κυρίως, να γνωστοποιεί ύποπτες αναφορές και δραστηριότητες από άλλα οικονομικά ιδρύματα και οργανισμούς, και άλλες οικονομικές οντότητες.

Με την τελευταία αναθεώρηση υπήρξαν ορισμένες σημαντικές και απαραίτητες προσθήκες³⁸, όπως για παράδειγμα:

- ✚ Επιπρόσθετα μέτρα για την καταπολέμηση της χρηματοδότησης της διάδοσης των πυρηνικών όπλων.
- ✚ Τα κράτη-μέλη υποχρεούνται να συντάσσουν κάθε χρόνο μια εθνική αξιολόγηση των κινδύνων.
- ✚ Υπαγωγή των φορολογικών εγκλημάτων στο καθεστώς του ξεπλύματος μαύρου χρήματος.
- ✚ Απαίτηση για τις χώρες να επικυρώσουν τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς.
- ✚ Ρυθμίσεις σχετικά με εγχώρια πολιτικά εκτεθειμένα πρόσωπα.

³⁸ <http://www.fatfgafi.org/media/fatf/documents/brochuresannualreports/FATF%20Annual%20Report%202012%202013.pdf>, Money Laundering and Terrorist Financing Vulnerabilities of Legal Professionals σελ.25

Η διεθνής κοινότητα προσπαθεί να αντιμετωπίσει ένα φαινόμενο που φαίνεται συνεχώς να εξελίσσεται και να διογκώνεται με ταχύτατους ρυθμούς τα τελευταία χρόνια. Το οικονομικό έγκλημα, τόσο σε επίπεδο εθνικό όσο και διεθνές, δεν μπορεί να περάσει απαρατήρητο. Μάλιστα μπορεί κάποιος να πει ότιστα κράτη-μέλη αντιμετωπίζουν επιδερμικά το φαινόμενο λόγω των μεγάλων συμφερόντων. Αυτή η αρνητική οπτική στην αντιμετώπιση του φαινομένου εξισορροπείται, από την σημαντική προσπάθεια της F.A.T.F. να δώσει σαφείς οδηγίες και να διαμορφώσει ένα διεθνές πλαίσιο κανόνων και εντολών προς τους αποδέκτες της.

2. Ιστορική εξέλιξη του νομικού πλαισίου για την αντιμετώπιση του φαινομένου στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Είναι το γεγονός ότι οι συστάσεις της FATF αποτελούν «ήπιο» δίκαιο (soft law), ωστόσο η επιρροή τους στη διαμόρφωση του ενωσιακού νομικού πλαισίου για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες υπήρξε καθοριστική, αφού όλες οι ευρωπαϊκές οδηγίες εκδόθηκαν προς εναρμόνιση του δικαίου της Ένωσης προς αυτές. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ακολουθώντας αυτήν την πολιτική έχει διαμορφώσει έναεκτενές ενωσιακό ρυθμιστικό πλαίσιο για την καταπολέμηση του φαινομένου που ανταποκρίνεται πλήρως στα διεθνή πρότυπα³⁹.

Η εξέλιξη των μέτρων κατά του ξεπλύματος μαύρου χρήματος στην Ευρώπη, είναι το αποτέλεσμα μιας μακρόχρονης διαδικασίας η οποία έχει ξεκινήσει από τα μέσα του 1980 και είναι επηρεασμένα από τα διεθνή πρότυπα. Αποτελεί μία από τις σημαντικότερες στρατηγικές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής η οποία προσπαθεί να αντιμετωπίσει το φαινόμενο αυτό μέσα από διαφορετικές πολιτικές. Το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος ζέχει ποινικοποιηθεί από όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο σημαντικότερος λόγος της προσέγγισης των ποινικών δικαίων των κρατών μελών είναι η διευκόλυνση του έργου της αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής σε υποθέσεις «σοβαρού ξεπλύματος βρώμικου χρήματος με διασυνοριακή διάσταση»⁴⁰.

³⁹Mitsilegas V. and Gilmore B., *The EU legislative framework against money laundering and terrorist finance: A critical analysis in the light of evolving global standards*, 56 *International and Comparative Law Quarterly*, 2007, σελ.119–141.

⁴⁰ Valsamis Mitsilegas (2003), *Money Laundering Countermeasures in the European Union: A new paradigm of security governance versus fundamental legal principles*, Kalwer Law International, London, σελ.184

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δραστηριοποιείται δυναμικά για την αντιμετώπιση του φαινομένου και αυτό εμφανίζεται μέσα από την υλοποίηση της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων, που ξεκίνησε με το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης όπου έχουν εκδοθεί ήδη δύο αποφάσεις-πλαίσιο σχετικά με την αναγνώριση και εκτέλεση των αποφάσεων δέσμευσης και δήμευσης περιουσιακών στοιχείων προερχόμενων από τέτοιου είδους έγκλημα, οι οποίες ενσωματώθηκαν στο εσωτερικό δίκαιο των κρατών μελών⁴¹.

Η ευρωπαϊκή δράση γίνεται σε τρία επίπεδα :

- ποινικοποίηση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος μέσω της προσέγγισης κρατικών νομοθεσιών,
- αμοιβαία αναγνώριση δικαστικών αποφάσεων δέσμευσης και δήμευσης περιουσίας⁴² και
- εισαγωγή εξαιρετικών ρυθμίσεων δήμευσης.

Αυτή η δράση δείχνει ότι δημιουργήθηκε ένα μοντέλο αντιεγκληματικής πολιτικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο που στοχεύει πρωτίστως στην δέσμευση των κερδών του εγκληματία που προέρχονται από το έγκλημα, θεωρώντας ότι έτσι θα καταπολεμηθεί και θα περιοριστεί αποτελεσματικότερα το ίδιο το έγκλημα. Η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες αναφέρεται στην Συνθήκη της Λισαβόνας στον κατάλογο των εγκλημάτων, τα οποία επιτρέπεται να αποτελέσουν αντικείμενο προσέγγισης των ουσιαστικών ποινικών δικαίων των κρατών μελών (άρθρο 83§1 εδ. β'), μέσω Οδηγιών που θα εκδίδονται με την συνήθη νομοθετική διαδικασία⁴³.

⁴¹ 98/699/ΔΕΥ: Κοινή δράση της 3ης Δεκεμβρίου 1998 η οποία θεσπίζεται από το Συμβούλιο δυνάμει του άρθρου Κ.3 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση για το ξέπλυμα χρήματος, τον προσδιορισμό, τον εντοπισμό, τη δέσμευση, την κατάσχεση και τη δήμευση των οργάνων και των προϊόντων του εγκλήματος

⁴² ΕΕ C 326 της 21.11.2001, σ. 1.

⁴³ <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/slee/arthro-83-synthiki-gia-ti-leitoyrgia-tis-eyropaikis-enosis> (Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άρθρο 83)

Παρόλα αυτά για να μπορέσει να αποτελέσει ένα έγκλημα αντικείμενο της παραπάνω προσέγγισης, πρέπει εντάσσεται στα εγκλήματα τα οποία χαρακτηρίζονται ως «ιδιαιτέρως σοβαρής εγκληματικότητας με διασυνοριακή διάσταση, η οποία απορρέει ιδίως από την φύση ή τις επιπτώσεις των αδικημάτων αυτών ή λόγω ειδικής ανάγκης να καταπολεμούνται σε κοινή βάση» (άρθρο 83§1 εδ. α΄ ίδιας Συνθήκης).

Όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν εισάγει στο εσωτερικό τους δίκαιο το έγκλημα του ξεπλύματος, μετά την Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης του 1990⁴⁴, αφού δηλαδή είχε διαπιστωθεί η ανάγκη καταπολέμησής του σε διεθνές επίπεδο. Παράλληλα το έγκλημα του ξεπλύματος λόγω της βαρύτητας και του χαρακτήρα του έχει αποτελέσει αντικείμενο προσέγγισης ή εναρμόνισης των νομοθεσιών των κρατών μελών. Η προσέγγιση αυτή των κρατικών νομοθεσιών σχετικά με το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος ήταν αναγκαία, λόγω της εκμετάλλευσης των νέων τεχνολογιών από τους εγκληματίες στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης προκειμένου να νομιμοποιήσουν τα υπέρογκα οικονομικά έσοδα που αποκόμισαν από τα εγκλήματά τους. Τα αποτελέσματα της εν λόγω προσέγγισης είναι ότι επιτυγχάνεται ευκολότερα η δικαστική συνδρομή μεταξύ των κρατών, αφού δεν αποτελεί εμπόδιο η αρχή του διττού αξιοποίνου⁴⁵ και ενεργοποιείται γρήγορα το πρόγραμμα αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων δέσμευσης και δήμευσης του βρώμικου χρήματος.

⁴⁴ <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/141>, Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime, (Σκοπός της παρούσας σύμβασης είναι να διευκολύνει τη διεθνή συνεργασία και την αμοιβαία συνδρομή κατά την διερεύνηση της εγκληματικότητας και τον εντοπισμό, την κατάσχεση και τη δήμευση των εσόδων της).

⁴⁵ ΑΠ (σε Συμβ) 272 / 2015, www.areiospagos.gr

Η νομοθετική αρχή στο πλαίσιο αντιμετώπισης του φαινομένου που πλήττει την Ευρωπαϊκή οικονομία στο σύνολο της έγινε με την οδηγία «91/308/ΕΟΚ» και στην συνέχεια ακολούθησε μια σειρά οδηγιών και αποφάσεων πλαίσιο. Συγκεκριμένα:

- ✚ Στο πλαίσιο λοιπόν των ρυθμίσεων που έχουν ληφθεί για το ξέπλυμα μαύρου χρήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση είχαμε αρχικά με τον πρώτο πυλώνα με την μορφή των οδηγιών και με τον τρίτο πυλώνα με την μορφή μιας κοινής δράσης και στην συνέχεια με έκδοση αποφάσεων-πλαisiών. Η πρώτη οδηγία «91/308/ΕΟΚ»⁴⁶ του Συμβουλίου της 10ης Ιουνίου 1991, σχετικά με το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, θεσμοθετήθηκε στο πλαίσιο του πρώτου πυλώνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αφορούσε «την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για την νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες». Με την οδηγία αυτή έγινε για πρώτη φορά προσπάθεια να εναρμονιστούν οι νομοθεσίες των κρατών μελών όσον αφορά τον χρηματοπιστωτικό τομέα, πράγμα που κρίθηκε απαραίτητο για την προστασία των κοινών οικονομικών τους συμφερόντων.
- ✚ Ακολούθως, νομοθετήθηκε από το Συμβούλιο δυνάμει του άρθρου 3 της ΣΕΕ η κοινή δράση 98/699/ΔΕΥ «για το ξέπλυμα χρήματος, τον προσδιορισμό, τον εντοπισμό, την δέσμευση, την κατάσχεση και την δήμευση των οργάνων και των προϊόντων του εγκλήματος»⁴⁷.
- ✚ Ακολούθως μετά από την Συνθήκη του Άμστερνταμ είχαμε την απόφαση-πλαίσιο της 26ης Ιουνίου 2001 «για το ξέπλυμα χρήματος, τον προσδιορισμό, την δέσμευση, τον εντοπισμό, την κατάσχεση και την δήμευση των οργάνων και των προϊόντων του εγκλήματος»⁴⁸.

⁴⁶ <https://www.taxheaven.gr/circulars/9562>, Οδηγία 91/308/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 10ης Ιουνίου 1991

⁴⁷ 98/699/ΔΕΥ: Κοινή δράση της 3ης Δεκεμβρίου 1998 η οποία θεσπίζεται από το Συμβούλιο δυνάμει του άρθρου Κ.3 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση για το ξέπλυμα χρήματος, τον προσδιορισμό, τον εντοπισμό, τη δέσμευση, την κατάσχεση και τη δήμευση των οργάνων και των προϊόντων του εγκλήματος

⁴⁸ 2001/500/ΔΕΥ: Απόφαση-πλαίσιο του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2001, για το ξέπλυμα χρήματος, τον προσδιορισμό, τον εντοπισμό, τη δέσμευση, την κατάσχεση και τη δήμευση των οργάνων και των προϊόντων του εγκλήματος

- ✚ Στην συνέχεια τροποποιήθηκε η οδηγία 91/308/ΕΟΚ με την οδηγία 2001/97/ΕΚ, η οποία όμως αντικαταστάθηκε από την οδηγία 2005/60/ΕΚ σχετικά «με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για την νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και την χρηματοδότηση της τρομοκρατίας» και την οδηγία 2006/70/ΕΚ που αποτελεί το εφαρμοστικό της μέτρο. Το πιο σημαντικό μέτρο που αποδεικνύει την διάθεση της Ευρωπαϊκής Ένωσης να καταπολεμήσει τα εγκλήματα που αποφέρουν στον δράστη τους οικονομικό όφελος εμφανίζεται από το ότι στο πλαίσιο του προγράμματος για την εφαρμογή της αμοιβαίας αναγνώρισης όσον αφορά τις ποινικές αποφάσεις, το πρώτο θέμα που επιλέχθηκε ήταν η αμοιβαία αναγνώριση των αποφάσεων δέσμευσης περιουσιακών στοιχείων⁴⁹.
- ✚ Έτσι λοιπόν εκδόθηκε η απόφαση- πλαίσιο 2003/577/ΔΕΥ, όπου το ξέπλυμα αποτέλεσε ένα από τα εγκλήματα για τα οποία καταργήθηκε η προϋπόθεση του διττού αξιοποίνου. Αρκετά γρήγορα όμως διαπιστώθηκε ότι δεν αρκεί να εξασφαλιστεί η αμοιβαία αναγνώριση προσωρινών νομικών μέτρων όπως η δέσμευση και κατάσχεση⁵⁰.

⁴⁹ Οδηγία 91/308/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 10ης Ιουνίου 1991 για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, Οδηγία 2001/97/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 4ης Δεκεμβρίου 2001 για την τροποποίηση της οδηγία 91/308/ΕΟΚ του Συμβουλίου για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, Οδηγία 2005/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Οκτωβρίου 2005 σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, Οδηγία 2006/70/ΕΚ της Επιτροπής 1ης Αυγούστου 2006 για τη θέσπιση μέτρων εφαρμογής της οδηγίας 2005/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου

⁵⁰ Απόφαση-πλαίσιο 2003/577/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 22ας Ιουλίου 2003, σχετικά με την εκτέλεση των αποφάσεων δέσμευσης περιουσιακών ή αποδεικτικών στοιχείων στην Ευρωπαϊκή Ένωση

- ✚ Στο πλαίσιο αυτό αρχικά νομοθετήθηκε η απόφαση-πλαίσιο 2005/212/ΔΕΥ⁵¹ «για την δήμευση των προϊόντων, οργάνων και περιουσιακών στοιχείων του εγκλήματος», η οποία σχετίζεται με την μεταγενέστερη 2006/783/ΔΕΥ⁵² «σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης στις αποφάσεις δήμευσης». Αυτή η τελευταία απόφαση πλαίσιο προέβλεψε την κατάργηση της προϋπόθεσης του διττού αξιολογίου.
- ✚ Επιπροσθέτως το Πρωτόκολλο του 2001⁵³, το οποίο συμπληρώνει την σύμβαση του έτους 2000 «για την αμοιβαία δικαστική συνδρομή επί ποινικών υποθέσεων μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης» και αναφέρει μέτρα όπως, την υποχρέωση κάθε κράτους μέλους για παροχή πληροφοριών περί τήρησης τραπεζικών λογαριασμών υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Σκοπός αυτών των ρυθμίσεων ήταν να ξεπεραστούν οι επιφυλάξεις των κρατών μελών, όπως είχαν διατυπωθεί στην παλαιότερη Ευρωπαϊκή δικαστική συνδρομή, πράγμα που οδηγούσε συχνά στην εφαρμογή των εθνικών νομοθεσιών περί τραπεζικού απορρήτου.
- ✚ Έπειτα εκδόθηκε τέταρτη οδηγία προκειμένου να καλυφτούντα κενά της τρίτης οδηγίας. Η τέταρτη Οδηγία 2015/849/ΕΕ αλλάζει το πλαίσιο εποπτείας για την αντιμετώπιση ξεπλύματος βρώμικου χρήματος και το κάνει πιο αυστηρό για καλύτερα αποτελέσματα. Η οδηγία αυτή αναλύει τον τρόπο που θα πρέπει να εφαρμόζουν οι αρμόδιους φορείς κατά τους ελέγχους, όσον αφορά τους πελάτες οι οποίοι πραγματοποιούν τραπεζικές συναλλαγές πάνω από 1000 ευρώ, ενώ δίνει την δυνατότητα σε κάθε κράτος να βάλει περιορισμούς με χαμηλότερα κατώτατα όρια και περιορισμούς στις χρηματικές συναλλαγές⁵⁴.

⁵¹ Απόφαση-πλαίσιο 2005/212/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 24ης Φεβρουαρίου 2005, για τη δήμευση των προϊόντων, οργάνων και περιουσιακών στοιχείων του εγκλήματος

⁵² Απόφαση-πλαίσιο 2006/783/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 6ης Οκτωβρίου 2006, σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης στις αποφάσεις δήμευσης

⁵³ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:42001A1121\(01\)&from=SK](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:42001A1121(01)&from=SK)

⁵⁴ Οδηγία (ΕΕ) 2015/849 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαΐου 2015, σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 648/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, και την κατάργηση της οδηγίας 2005/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και της οδηγίας 2006/70/ΕΚ της Επιτροπής

✚ Τέλος, η Οδηγία 2018/843/ΕΕ με την οποία τροποποιήθηκαν οδηγία 2015/849/ΕΕ σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας και για την τροποποίηση των Οδηγιών 2009/138/ΕΚ και 2013/36/ΕΕ. Τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα πρέπει να την ενσωματώσουν στην εθνική τους έννομη τάξη το αργότερο έως τις 10 Ιανουαρίου 2020⁵⁵.

3. Οι οδηγίες 849/2015/ΕΕ και 843/2018/ΕΕ.

Η Οδηγία 849/2015/ΕΕ δεν επέφερε αλλαγή σχετικά με τα στοιχεία των πράξεων που συνιστούν ξέπλυμα χρήματος σε σχέση με τα όσα ορίζονταν στην 3η Οδηγία. Με την τέταρτη οδηγία για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος, επί της ουσίας μεγάλωσε ακόμη περισσότερο η λίστα των εγκλημάτων που θεωρούνται ως «βασικά αδικήματα», με την ένταξη στη λίστα αυτών των φορολογικών εγκλημάτων⁵⁶. Αυτή η ένταξη δημιουργεί ζητήματα δικαίου, διότι οι έννοιες των φορολογικών αδικημάτων δεν είναι εναρμονισμένοι σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ενώ όπως αναφέρεται στην πρόταση της Επιτροπής για την εν λόγω οδηγία δεν υπήρχε και η πρόθεση από τα κράτη μέλη να γίνει αυτό, λόγω της σημαντικής σύνδεσης των φορολογικών εγκλημάτων με τον πυρήνα της κρατικής κυριαρχίας. Άρα, υπάρχει το πρόβλημα ότι ισχύουν διαφορετικά φορολογικά αδικήματα στην εκάστοτε εθνική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης πράγμα που μπορεί να επηρεάσει την εφαρμογή της τέταρτης οδηγίας.

⁵⁵ Οδηγία (ΕΕ) 2018/843 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2018, για την τροποποίηση της οδηγίας (ΕΕ) 2015/849 σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας

⁵⁶ Πρόταση της Επιτροπής για την οδηγία, σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, COM(2013) 45, σελ. 14

Τα βασικά αδικήματα που αναφέρονται στην τέταρτη οδηγία είναι η διακίνηση ναρκωτικών, η τρομοκρατία, η απάτη, το οργανωμένο έγκλημα, η δωροδοκία και όλα τα αδικήματα που σχετίζονται με άμεσους και έμμεσους φόρους φορολογικών εγκλημάτων, όπως αυτά αναφέρονται στην εσωτερική έννομη τάξη των κρατών μελών, για τα οποία προβλέπεται ποινή στερητική της ελευθερίας ή ένταλμα προσωρινής κράτησης⁵⁷.

Όσον αφορά το αξιόποιο του αδικήματος του ξεπλύματος, για την υποκειμενική υπόσταση του απαιτείται δόλος, δηλαδή η γνώση ότι η αποκτώμενη περιουσία προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα. Η ύπαρξη της γνώσης αυτής, δηλαδή του σκοπού που απαιτείται για την στοιχειοθέτηση της υποκειμενικής υπόστασης του εγκλήματος, μπορεί να συνάγεται από τα πραγματικά περιστατικά (άρθρο 1 παρ. 6)⁵⁸. Το άρθρο 5 της εν λόγω οδηγίας αναφέρει ότι τα κράτη μέλη μπορούν να θεσπίζουν ή να διατηρούν σε ισχύ αυστηρότερες διατάξεις σχετικά με το επίπεδο του απαιτούμενου βαθμού υπαιτιότητας. Σημαντικό να αναφερθεί είναι ότι ξέπλυμα χρήματος μπορεί να τελεστεί ακόμη και αν οι άδικες πράξεις τελέστηκαν στο εξωτερικό.

Επίσης στον ορισμό της «εγκληματικής δραστηριότητας» όπως αναφέρεται στην Οδηγία, δεν περιλαμβάνει πλήρως τις κατηγορίες αξιόποινων πράξεων όπως αυτές αναφέρονται στο αναθεωρημένου κείμενο των συστάσεων της FATF, οι οποίες θα πρέπει υποχρεωτικώς να αποτελούν βασικά αδικήματα ξεπλύματος. Η βασική και μοναδική αλλαγή σε σχέση με την Οδηγία 2005/60/EK, αφορά στην ρητή αναφορά στις πράξεις που μπορεί να τελεστεί το ξέπλυμα σε συνάρτηση με άμεσους και έμμεσους φόρους φορολογικών εγκλημάτων, όπως τα εγκλήματα αυτά ορίζονται στην εσωτερική έννομη τάξη των κρατών μελών και βέβαια μόνο εφόσον αυτά τιμωρούνται με στερητική της ελευθερίας ποινή διάρκειας άνω του ενός έτους ή, όσον αφορά τα κράτη μέλη που έχουν ελάχιστο κατώτατο όριο, με ίδια ποινή τουλάχιστον άνω των έξι μηνών.

⁵⁷ Άρθρο 3 παρ. 4 της υπ' αρ. 849/2015 Οδηγίας, «σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας».

⁵⁸ Μαρία Καϊάφα-Γκμπάντι, Η ποινική αντιμετώπιση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος: Μεταξύ διεθνούς, ευρωπαϊκής και εθνικής νομοθεσίας, Ζητήματα υποκειμενικής υποστάσεως του εγκλήματος της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Ποινικά Χρονικά 2008, σελ. 954-958

Η σημαντικότερη λοιπόν αλλαγή που φέρνει η νέα 4^η οδηγία μέσω της ενσωμάτωσης των συστάσεων της FATF, είναι η αλλαγή του νομικού χαρακτήρα της έννομης τάξης για το ξέπλυμα, κάτι το οποίο είχε ξεκινήσει με την ένταξη της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας στις πρόσφορες πράξεις νομιμοποίησης εσόδων. Επίσης σημαντικό είναι ότι πλέον το πεδίο εφαρμογής των διατάξεων για το ξέπλυμα, δεν περιορίζεται πλέον μόνο σε εισοδήματα που προκύπτουν από εγκληματική δραστηριότητα, αλλά εφαρμόζονται στο σύνολο της νόμιμης οικονομίας. Γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι αυτό συμβαίνει διότι ένα σημαντικό μέρος της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας γίνεται με νόμιμα κεφάλαια⁵⁹ και επιπροσθέτως η φοροδιαφυγή αφορά αποκλειστικά περιουσιακά στοιχεία τα οποία έχουν προέλθει νόμιμα στην κατοχή κάποιου, τα οποία απλώς αποκρύπτονται από τις οικείες φορολογικές αρχές. Αυτή η ουσιαστική εξέλιξη της νομοθεσίας όσον αφορά την νομιμοποίηση εσόδων σε ευρωπαϊκό επίπεδο και την καταχρηστική χρησιμοποίησή της για την καταπολέμηση εγκλημάτων, τα οποία σε σχέση με το αδίκημα του ξεπλύματος διαφέρουν ουσιωδώς, δημιουργεί σοβαρές επιφυλάξεις ενώ ταυτόχρονα ανοίγει τον δρόμο για την παρακολούθηση και την ποινικοποίηση ενός ευρέος φάσματος νόμιμων συναλλαγών.

Έτσι λοιπόν αφού εντοπίστηκαν τα σημαντικότερα σημεία της ποινικής διάστασης του ξεπλύματος όπως αυτά ορίζονται στην 4^η Οδηγία, στη συνέχεια θα εξετάσουμε εάν από τότε που τέθηκε σε ισχύ επιβάλλεται στα κράτη μέλη η υποχρέωση ποινικής καταστολής του εγκλήματος του ξεπλύματος. Για την διαπίσωση αυτού σημαντικά σημεία αναφοράς είναι τα εξής :

Ενώ η Ευρωπαϊκή Ένωση θα μπορούσε να κάνει χρήση των διευρυμένων ποινικών αρμοδιοτήτων που της παρέχονται από το άρ. 83 της ΣΛΕΕ, έτσι ώστε να θεσπίσει εναρμονισμένους ποινικούς κανόνες για το έγκλημα του ξεπλύματος, δεν το έκανε, ενώ επέλεξε να χρησιμοποιήσει ως αποκλειστική νομική βάση της 4ης Οδηγίας το άρ. 114 της ΣΛΕΕ⁶⁰.

⁵⁹ Άρθρο του Δημήτρη Μελά, Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και κατά συνέπεια και των δραστηριοτήτων που συνδέονται με το οικονομικό έγκλημα και το ξέπλυμα χρήματος οδήγησαν στην ανάγκη για θέσπιση κανόνων και θεσμών από τα κράτη, για την πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (Money Laundering), <http://www.accountancygreece.gr/money-laundering-%CE%BD-36912008/>.

⁶⁰ Herlin-Karnell E. & Ryder N., The robustness of EU financial crimes legislation: A critical review of the EU and UK anti-fraud and money laundering scheme. *European Business Law Review* , 2017, σελ. 427-446

Έτσι λοιπόν, κρίνοντας την νομική βάση με την οποία επιλέχθηκε να εκδοθεί η 4η Οδηγία, είναι εύκολα κατανοητό ότι από τα νομοθετικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν επιδιώκεται να ρυθμιστούν ζητήματα ποινικού χαρακτήρα καθώς και η επιβολή στα κράτη μέλη της υποχρέωσης ποινικοποίησης του ξεπλύματος. Στο συμπέρασμα αυτό καταλήγουμε από την συνδυαστική ανάγνωση και ερμηνεία του άρθρου 1§1,2 της Οδηγίας.

Αναλυτικότερα βλέπουμε ότι στην παρ.1 του προαναφερομένου άρθρου αναφέρεται ότι πρωταρχικός σκοπός της Οδηγίας είναι η ρύθμιση του νομικού πλαισίου, που αφορά την αποτροπή ξεπλύματος βρώμικου χρήματος και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας μέσω της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Επιπροσθέτως, στην παρ. 2 του άρθρου 1 αναφέρει ότι τα κράτη μέλη δεν υποχρεούνται να θεσπίσουν ποινικές διατάξεις αλλά απλώς «διασφαλίζουν ότι η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας απαγορεύονται». Επίσης είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η διατύπωση αυτή προϋπάρχει από την 1η Οδηγία για το ξέπλυμα 91/308/EK, όπου βέβαια η τότε Ευρωπαϊκή Κοινότητα δεν διέθετε αρμοδιότητα να θεσπίζει ποινικούς κανόνες, ενώ ταυτόχρονα βλέπουμε ότι η διάταξη αυτή διατηρείται αυτούσια και στην 4η Οδηγία. Αυτό αποτελεί σημαντική απόδειξη πως από πλευράς Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν επιχειρείται οποιαδήποτε παρέμβαση στο πεδίο του ποινικού δικαίου.

Τέλος, παρατηρώντας και αναλύοντας την γνώμη που εξέφρασε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε έκθεσή της τον Απρίλιο του 2012 προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο όσον αφορά την εφαρμογή της 3^{ης} Οδηγίας για το ξέπλυμα από τα κράτη μέλη, βλέπουμε πως αναφέρει ότι είναι αδύνατη η ποινικοποίηση του ξεπλύματος σε επίπεδο ΕΕ μέσω μιας αναθεώρησης της Οδηγίας με βάση το άρθρο 114 ΣΛΕΕ, αναφέροντας ταυτόχρονα ότι για την επίτευξη του σκοπού αυτού χρειάζεται να εκδοθεί νέα οδηγία με νομική βάση το άρθρο 83§1 της ΣΛΕΕ⁶¹.

⁶¹ Έκθεση της επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο για την εφαρμογή της Οδηγίας 2005/60/EK

Έτσι λοιπόν γίνεται εύκολα κατανοητό ότι η 4^η Οδηγία δεν υποχρεώνει από τα κράτη μέλη να ενσωματώσουν στην εσωτερική έννομη τάξη τους ποινικές διατάξεις που να αφορούν το ξέπλυμα και συγκεκριμένα τα βασικά αδικήματα και τις ποινικές κυρώσεις. Επομένως, επαφίεται στα κράτη μέλη επιλογή της νομικής φύσης των επιβαλλόμενων κυρώσεων για την τέλεση πράξεων που συνιστούν το έγκλημα του ξεπλύματος, πράξεις οι οποίες μπορούν να είναι είτε διοικητικού είτε ποινικού χαρακτήρα ή συνδυασμός και των δύο. Από την άλλη πλευρά, τα κράτη μέλη έχουν κυρώσει διεθνείς συμβάσεις που τα δεσμεύουν να λάβουν μέτρα ποινικοποίησης του ξεπλύματος, οπότε είναι ευνόητο ότι τα κράτη μέλη δεν έχουν το περιθώριο να νομοθετήσουν μέτρα που θα επιβάλουν μόνο διοικητικές κυρώσεις για το έγκλημα του ξεπλύματος⁶².

Η πρώτη προσπάθεια προκειμένου να δημιουργηθεί ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο ποινικού δικαίου που να αφορά το έγκλημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες λήφθηκε περί τα τέλη του 2012 από την Commission, η οποία ήθελε να προετοιμάσει το έδαφος για την κατάθεση πρότασης νέας Οδηγίας με νομιμοποιητική βάση το άρθρο 83 της ΣΛΕΕ. Βέβαια η πρωτοβουλία αυτή αμέσως αποτέλεσε κέντρο αντίδρασης της πλειονότητας των κρατών μελών, τα οποία όπως ήταν λογικό δεν ήταν έτοιμα να την αποδεχτούν και τάχθηκαν κατά της εκδόσεως μιας τέτοιας οδηγίας στο πεδίο του ξεπλύματος.

Το γεγονός αυτό δεν αποθάρρυνε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή η οποία τον Μάρτιο του 2014 επανήλθε με νέο έγγραφό όπου έθετε εκ νέου την αναγκαιότητα για ένα κοινό ευρωπαϊκό νομικό ποινικό πλαίσιο για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες⁶³

⁶² Πρόβλεψη διοικητικών κυρώσεων αναφέρεται στην 3^η σύσταση της FATF

⁶³ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, COM (2014) 158

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν σταμάτησε να πιέζει για συλλογική δράση ενάντια στο έγκλημα αυτό και δημοσίευσε τον Φεβρουάριο του 2016 ένα σχέδιο δράσης με σκοπό την αυστηροποίηση των ποινικών διατάξεων σε σχέση με το ξέπλυμα σε ευρωπαϊκό επίπεδο γεγονός που θα βοηθούσε περαιτέρω στην καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Επιπροσθέτως, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τονίζει διαρκώς την ανάγκη νομοθετικής παρέμβασης στο πεδίο αυτό με την αιτιολογία ότι σε επίπεδο εθνικών νομοθεσιών εξακολουθούν να υπάρχουν διαφορές ως προς τον ορισμό της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και ως προς τις κυρώσεις που επιβάλλονται με αποτέλεσμα να μην υπάρχει ενιαία αντιμετώπιση του εγκλήματος. Οι διαφορές αυτές είναι λογικό ότι δημιουργούν τεράστια εμπόδια στην διασυνοριακή αστυνομική και δικαστική συνεργασία για την καταπολέμηση του ξεπλύματος και έχουν άμεση σχέση με την δράση για την καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας⁶⁴.

Την 25/10/2016 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε ένα οδικό χάρτη⁶⁵ στον οποία ανέφερε το τι θα πρέπει να περιλαμβάνει μια νέα Οδηγία που θα αφορά ένα κοινό πεδίο ποινικών διατάξεων κατά του ξεπλύματος. Επίσης στο κείμενο αυτό εκτός από την εναρμόνιση του ορισμού του εγκλήματος της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και των βασικών αδικημάτων, χρήζουν περαιτέρω ανάλυσης και προσοχής δύο ακόμα νομοθετικές παρεμβάσεις που επιδιώκει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Η πρώτη πρόταση νομοθετικής παρέμβασης αναφέρεται σε διατάξεις με τις οποίες σχεδόν θα εκμηδενίζεται η ευχέρεια των κρατών στη μη ποινικοποίηση του ξεπλύματος από αμέλεια. Σημαντικότερη φαίνεται να είναι η δεύτερη η οποία αφορά την υποχρέωση εισαγωγής ενός κανόνα «ελάφρυνσης» του βάρους αποδείξεως όσον αφορά την τέλεση της πρότερης πράξης ξεπλύματος⁶⁶.

⁶⁴ <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/fight-against-terrorism/fight-against-terrorist-financing/>, Αγώνας ενάντια στο ξέπλυμα χρήματος και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.

⁶⁵ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/cwp_2017_el.pdf, Πρόγραμμα εργασίας της Επιτροπής 2017 Δημιουργία μιας Ευρώπης που προστατεύει, ενδυναμώνει και υπερασπίζεται τους πολίτες της, σελ.14

⁶⁶ Πρόταση για Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, σχετικά με την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες μέσω του ποινικού δικαίου, COM (826) 2016, 21 Δεκεμβρίου 2016.

Απότοκος πολλών διαπραγματεύσεων και διαβουλεύσεων μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου Υπουργών, ήταν η Οδηγία 2018/843/ΕΕ η οποία δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ στις 19 Ιουνίου 2018 και αφορούσε την τροποποίηση της οδηγίας 2015/849/ΕΕ και είναι η τελευταία προσθήκη στην προσπάθεια της Επιτροπής για την νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Προβλέπει ότι οι υποκείμενες «επιχειρήσεις» οφείλουν να εφαρμόζουν τις απαιτήσεις δέουσας επιμέλειας ως προς το «πελάτη» όταν συνάπτουν επιχειρηματικές σχέσεις μαζί του, για παράδειγμα να προσδιορίζουν και επαληθεύουν την ταυτότητα των πελατών, να παρακολουθούν συναλλαγές και ν' αναφέρουν ύποπτες συναλλαγές. Η νομοθεσία αναθεωρήθηκε για να μετριαστούν οι κίνδυνοι που σχετίζονται με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Η 5^η Οδηγία Ξεπλύματος δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις 19 Ιουνίου 2018. Τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα πρέπει να ενσωματώσουν την νέα αυτή οδηγία στην εθνική τους νομοθεσία έως τις 10 Ιανουαρίου 2020⁶⁷.

Συγκεκριμένα οίβασικοί στόχοι της νέας οδηγίας είναι:

- η αποτελεσματικότερη διασυννοριακή δικαστική και αστυνομική συνεργασία των κρατών μέσω της νομοθέτησης κοινών διατάξεων που θα βοηθήσουν στην βελτίωση της διερεύνησης των αδικημάτων που σχετίζονται με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες,
- να αντιμετωπίσει τους κινδύνους χρηματοδότησης της τρομοκρατίας που συνδέονται με την ανώνυμη χρήση εικονικών νομισμάτων ή/και προπληρωμένων μέσων.
- η υποχρέωση θέσπισης ελάχιστων κανόνων σχετικά με τον ορισμό των αξιόποινων πράξεων και των κυρώσεων που σχετίζονται με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες,

⁶⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32018L0843>, Οδηγία (ΕΕ) 2018/843 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2018, για την τροποποίηση της οδηγίας (ΕΕ) 2015/849 σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, και για την τροποποίηση των οδηγιών 2009/138/ΕΚ και 2013/36/ΕΕ.

- να διευρύνει τα κριτήρια για την αξιολόγηση τρίτων χωρών υψηλού κινδύνου και εξασφάλιση κοινού, αυξημένου επιπέδου διασφαλίσεων για τις χρηματοοικονομικές ροές από τις εν λόγω χώρες και
- η «εναρμόνιση» των κανόνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης που σχετίζονται με τις διεθνείς υποχρεώσεις και συμβάσεις, συγκεκριμένα:
 - τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για το ξέπλυμα,
 - τη Σύμβαση της Βαρσοβίας που αφορά την έρευνα, την κατάσχεση και δήμευση των προϊόντων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας και
 - τις σχετικές συστάσεις της Ομάδας Χρηματοοικονομικής Δράσης (FATF).

Είναι λοιπόν κατανοητό ότι με την 5^η Οδηγία η Ευρωπαϊκή Ένωση για πρώτη φορά στοχεύει να θεσπίσει άμεσα κανόνες στην χρήση των εικονικών νομισμάτων. Οι κανόνες ισχύουν για όλους τους φορείς που παρέχουν υπηρεσίες εικονικών νομισμάτων οι οποίοι υποχρεούνται να εντοπίσουν τους πελάτες τους και να αναφέρουν τυχόν ύποπτες δραστηριότητές τους στις Μονάδες Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης⁶⁸.

Ορισμένες διατάξεις στην 5^η Οδηγία αφορούν ρητά τις πτυχές των εικονικών νομισμάτων. Ειδικότερα, η αιτιολογική σκέψη 8 εξηγεί το σκεπτικό της οδηγίας σημειώνοντας ότι, οι πάροχοι που ασχολούνται με τις υπηρεσίες ανταλλαγής μεταξύ των εικονικών νομισμάτων και των νομισμάτων fiat (δηλαδή «κέρματα και χαρτονομίσματα που ορίζονται ως νόμιμο χρήμα και ηλεκτρονικό χρήμα, μιας χώρας, αποδεκτή ως μέσο ανταλλαγής στη χώρα έκδοσης») δεν υπόκεινται στην υποχρέωση της Ένωσης να εντοπίζει ύποπτη δραστηριότητα, η οποία με τη σειρά της διευκολύνει τις τρομοκρατικές ομάδες να μεταφέρουν χρήματα στο χρηματοπιστωτικό σύστημα της Ένωσης ή σε δίκτυα εικονικών νομισμάτων⁶⁹.

⁶⁸ <https://www.csii.gr>, Άρθρο 32 παρ. 3,4 της τέταρτης οδηγίας (849/2015/ΕΕ), σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.

⁶⁹ <https://el.wikipedia.org/wiki/Κρυπτονόμισμα>

Αυτό το νομικό κενό, σύμφωνα με την Οδηγία, καθιστά απαραίτητο να επεκταθεί το πεδίο εφαρμογής της ώστε να περιλαμβάνει επίσης εικονικά νομίσματα, νομίσματα fiat και παρόχους υπηρεσιών ηλεκτρονικών πορτοφολιών.

Στην αιτιολογική σκέψη 9 αναφέρεται επίσης η κατάχρηση της ανωνυμίας των εικονικών νομισμάτων ως μέσου για την επιδίωξη εγκληματικών στόχων. Η Οδηγία αναγνωρίζει ότι η συμπερίληψη παρόχων που ασχολούνται με υπηρεσίες ανταλλαγής εικονικών νομισμάτων και νομισμάτων fiat και παρόχων υπηρεσιών πορτοφολιών δεν θα ασχοληθεί εξ ολοκλήρου με το ζήτημα της ανωνυμίας, δεδομένου ότι ένα μεγάλο μέρος του περιβάλλοντος των εικονικών νομισμάτων θα παραμείνει ανώνυμο επειδή οι χρήστες μπορούν επίσης να συναλλάσσονται αυτόνομα, χωρίς παρόχους. Η Οδηγία ενισχύει σημαντικά τον ρόλο των εθνικών Μονάδων Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης ορίζοντας ότι αυτές θα πρέπει να μπορούν να λαμβάνουν πληροφορίες που θα τους επιτρέπουν να συνδέουν τις διευθύνσεις των εικονικών νομισμάτων με την ταυτότητα του ιδιοκτήτη του εικονικού νομίσματος.

Τέλος, γίνεται αντιληπτό ότι με την 5η Οδηγία για πρώτη φορά θεσπίζονται σημαντικές ρυθμίσεις για τα «κρυπτονομίσματα», π.χ. bitcoin, Ethereum, Xrp, Litecoin, Eos κ.α.. Ο σημαντικότερος στόχος της εφαρμογής αυτών των ρυθμίσεων είναι να περιορίσει πρόσφορο έδαφος που υπήρχε μέσω της ανωνυμίας που υφίσταται μέχρι σήμερα στις συναλλαγές κρυπτονομισμάτων για συναλλαγές εγκληματικών ενεργειών και ξεπλύματος χρήματος, σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Πλέον με την νέα αυτή οδηγία τόσο οι πελάτες που επιθυμούν να εξαγοράσουν κρυπτονομίσματα όσο και οι παρόχοι των υπηρεσιών αυτών εποπτεύονται από αρμόδια αρχή όπως ακριβώς συμβαίνει και με τα υπολοιπα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, δηλαδή πλήρη καταγραφή των στοιχείων πελατών – πάροχων⁷⁰.

⁷⁰ <https://www.csii.gr/οδηγία-εε-2018-843-για-τα-κρυπτονομίσματα/>, «Οδηγία ΕΕ 2018/843 για τα

Κρυπτονομίσματα», άρθρο του πρόεδρου του CSI Institute Εμμανουήλ Σφακιανάκη. Άρθρο του Jenny Gesley, European Union: 5th Anti-Money Laundering Directive Enters into Force , <https://www.loc.gov/law/foreign-news/article/european-union-5th-anti-money-laundering-directive-enters-into-force/>.

4. Ελληνικό Νομοθετικό Πλαίσιο: Ο νόμος 4557/2018.

Με το νόμο 4557/2018 ενσωματώνεται στην εσωτερική έννομη τάξη η 5^η Οδηγία 2018/843/ΕΕ. Σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 2 παρ. 2 στ. δ του ν. 4557/2018, ξέπλυμα χρήματος αποτελεί «η χρησιμοποίηση του χρηματοπιστωτικού τομέα με την τοποθέτηση σε αυτόν ή την διακίνηση μέσω αυτού εσόδων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες, με τελικό στόχο τα εν λόγω έσοδα να φαίνεται ότι προήλθαν από νόμιμες πηγές». Αρχικά είναι απαραίτητο να αναφερθεί ότι ο προηγούμενος νόμος που αφορά το ίδιο έγκλημα ν. 3691/2008, στην αιτιολογική έκθεση του αναφέρει ότι το έννομο αγαθό που θέλει να προστατεύσει ο νομοθέτης είναι η ακεραιότητα, η σταθερότητα και η φήμη του χρηματοπιστωτικού τομέα.

Σε αυτό το σημείο δημιουργούνται ορισμένοι προβληματισμοί όσον αφορά την ως άνω τοποθέτηση. Συγκεκριμένα, η απλή τοποθέτηση εγκληματικών εσόδων δεν είναι πράξη η οποία μπορεί να διακινδυνεύσει την ακεραιότητα και σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Επίσης, η διακίνηση προϋποθέτει υπερβολικά μεγάλο ύψος εγκληματικών εσόδων προκειμένου να τεθεί υπό διακινδύνευση το εν λόγω έννομο αγαθό. Επιπροσθέτως, η απλή τοποθέτηση χρημάτων δεν δύναται να θέσει σε κίνδυνο το έννομο αγαθό απονομής ποινικής δικαιοσύνης, αφού δεν είναι μια πράξη που δυνητικά μπορεί να βοηθήσει στην απόκρυψη ή την συγκάλυψη της εγκληματικής προέλευσης της περιουσίας, με αποτέλεσμα να μπορεί περαιτέρω να περιορίσει τις διωκτικές αρχές να την ανακαλύψουν και να την συσχετίσουν με το βασικό αδίκημα. Από την ως άνω διαπίστωση συμπεραίνουμε ότι η διακίνηση εσόδων που προέρχονται από εγκληματικές ενέργειες και διοχετεύονται στον χρηματοπιστωτικό τομέα θα μπορούσε να διακινδυνεύσει την απονομή της ποινικής δικαιοσύνης, μόνον εάν η εν λόγω πράξη ήτο πρόσφορη να προσδώσει νομιμοφάνεια στα εν λόγω έσοδα, με αποτέλεσμα οι διωκτικές αρχές να δυσκολεύονται να συσχετίσουν αυτά τα έσοδα με το βασικό αδίκημα από το οποίο προέρχονται⁷¹.

⁷¹ Έκθεση της Βουλής στο σχέδιο νόμου για τον 3691/2008

Μερικά μόνο από τα «βασικά αδικήματα» από τα οποία μπορεί να προκύψει περιουσία προς νομιμοποίηση είναι, κατά το άρθρο 4 του ν. 4557/2018, τα εξής :

- Η εγκληματική οργάνωση,
- τρομοκρατικές πράξεις και χρηματοδότηση της τρομοκρατίας,
- δωροληψία και δωροδοκία υπαλλήλου
- εμπορία επιρροής-μεσάζοντες και δωροληψία και δωροδοκία στον ιδιωτικό τομέα
- δωροληψία και δωροδοκία πολιτικών προσώπων και δικαστικών λειτουργών,
- εμπορία ανθρώπων
- απάτη με υπολογιστή,
- σωματεμπορία,
- τα αδικήματα που προβλέπονται στα άρθρα 20 έως και 23 του ν. 4139/2013 (Α΄ 74),
- τα αδικήματα: φοροδιαφυγής που προβλέπονται στο άρθρο 66 του ν. 4174/2013 (Α΄ 170) με την εξαίρεση του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 5, λαθρεμπορίας που προβλέπονται στα άρθρα 155 έως και 157 του ν. 2960/2001 (Α΄ 265),μη καταβολής χρεών προς το Δημόσιο που προβλέπονται στο άρθρο 25 του ν. 1882/1990 (Α΄ 43), με την εξαίρεση της περίπτωσης α΄ της παραγράφου 1, καθώς και της μη καταβολής χρεών που προκύπτουν από χρηματικές ποινές ή πρόστιμα που έχουν επιβληθεί από τα δικαστήρια ή από διοικητικές και άλλες αρχές,
- κάθε άλλο αδίκημα που τιμωρείται με ποινή στερητική της ελευθερίας, της οποίας το ελάχιστο όριο είναι άνω των έξι (6) μηνών και από το οποίο προκύπτει περιουσιακό όφελος.

Μια πολύ σημαντική ρύθμιση στο νέο νόμο και ειδικότερα όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 40 παρ. 1 του ν. 4557/2018 είναι ότι : *«Τα περιουσιακά στοιχεία που αποτελούν προϊόν βασικού αδικήματος του άρθρου 4 ή των αδικημάτων του άρθρου 2 ή που έχουν αποκτηθεί αμέσως ή εμμέσως από προϊόν τέτοιων αδικημάτων ή τα μέσα που έχουν χρησιμοποιηθεί ή προορίζονταν να χρησιμοποιηθούν προς τέλεση*

αυτών των αδικημάτων, κατάσχονται και, εφόσον δεν συντρέχει περίπτωση απόδοσής τους στον ιδιοκτήτη, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 310 και του τελευταίου εδαφίου του άρθρου 373 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (ΚΠΔ), δημεύονται υποχρεωτικά με την καταδικαστική απόφαση. Σε περίπτωση ανάμειξης του προϊόντος του αδικήματος με περιουσία που προέρχεται από νόμιμες πηγές, η κατάσχεση και η δήμευση επιβάλλονται μέχρι του ποσού της αξίας του προϊόντος αυτού. Η δήμευση επιβάλλεται ακόμη και αν τα περιουσιακά στοιχεία ή μέσα ανήκουν σε τρίτο, εφόσον αυτός τελούσε εν γνώσει του βασικού αδικήματος ή των αδικημάτων του άρθρου 2 κατά το χρόνο κτήσης τους. Οι διατάξεις της παρούσας παραγράφου ισχύουν και σε περίπτωση απόπειρας των ανωτέρω αδικημάτων.»

Επίσης, στην παρ. 2 του ίδιου άρθρου αναφέρεται ότι : «Αν η περιουσία ή το προϊόν, σύμφωνα με την παράγραφο 1 δεν υπάρχει πλέον, δεν έχει βρεθεί ή δεν είναι δυνατόν να κατασχεθεί, κατάσχονται και δημεύονται με τους όρους της παραγράφου 1 περιουσιακά στοιχεία ίσης αξίας προς εκείνη της προαναφερθείσας περιουσίας ή του προϊόντος κατά το χρόνο της καταδικαστικής απόφασης, όπως την προσδιορίζει το δικαστήριο. Το δικαστήριο μπορεί να επιβάλει και χρηματική ποινή μέχρι του ποσού της αξίας της περιουσίας ή του προϊόντος, αν κρίνει ότι δεν υπάρχουν πρόσθετα περιουσιακά στοιχεία προς δήμευση ή τα υπάρχοντα υπολείπονται της αξίας της περιουσίας ή του προϊόντος. Η δήμευση που επιβάλλεται με τους όρους της παραγράφου 1 και της παρούσας παραγράφου δεν θίγει προγενέστερα δικαιώματα που έχουν αποκτήσει καλόπιστοι τρίτοι επί των περιουσιακών στοιχείων. Τα δικαιώματα αυτά μπορούν να ασκηθούν, σύμφωνα με τις διατάξεις του ιδιωτικού δικαίου και του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας».

Εξάλλου, στην παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου προβλέπεται ότι : «Δήμευση διατάσσεται και όταν δεν έχει ασκηθεί δίωξη λόγω θανάτου του υπαιτίου ή η δίωξη που είχε ασκηθεί έπαυσε οριστικώς ή κηρύχθηκε απαράδεκτη. Στις περιπτώσεις αυτές, η δήμευση διατάσσεται με βούλευμα του δικαστικού συμβουλίου ή με απόφαση του δικαστηρίου που παύει ή κηρύσσει απαράδεκτη την ποινική δίωξη και αν δεν έχει ασκηθεί δίωξη, με βούλευμα του κατά τόπον αρμόδιου συμβουλίου πλημμελειοδικών. Το άρθρο 492 και η παράγραφος 3 του άρθρου 504 ΚΠΔ εφαρμόζονται αναλόγως και στην προκειμένη περίπτωση».

Τέλος, στην παράγραφο 4 του ίδιου άρθρου προβλέπεται ότι : «*Η παράγραφος 2 του άρθρου 310 και το τελευταίο εδάφιο του άρθρου 373 ΚΠΔ εφαρμόζονται αναλόγως και αν έχει διαταχθεί δήμευση κατά της περιουσίας τρίτου, ο οποίος δεν συμμετείχε στη δίκη ούτε κλητεύθηκε σε αυτήν*».

Από την ανάλυση των ως άνω παραγράφων του προαναφερόμενου άρθρου μπορούμε να προβούμε σε κάποιες διαπιστώσεις. Συγκεκριμένα, οι διατάξεις του νέου νόμου θέτουν υπό δήμευση τις ακόλουθες ομάδες περιουσιακών στοιχείων :

- I. 1η ομάδα συνιστούν εκείνα τα περιουσιακά στοιχεία που προέκυψαν ως προϊόντα από την τέλεση των εγκληματικών δραστηριοτήτων που περιγράφονται στο άρθρο 4 του ν. 4557/2018⁷².
- II. 2^η ομάδα αποτελούντα περιουσιακά στοιχεία που προήλθαν από την τέλεση των αδικημάτων του άρθρου 2⁷³. Στο άρθρο 2 του νέου νόμου γίνεται αναφορά των εγκλημάτων που συγκροτούν τις πράξεις νομιμοποίησης εσόδων από τις εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι με τον τρόπο αυτό επιχειρείται να διαγραφεί η παλαιότερη νομική παραδοξότητα που υπήρχε να υπόκειται σε δήμευση η περιουσία, η οποία αποτελούσε το αντικείμενο της προηγούμενης εγκληματικής δραστηριότητας και όχι τα περιουσιακά στοιχεία που προέκυψαν από αυτές καθ'εαυτές τις «πράξεις νομιμοποίησης». Έτσι, λοιπόν, προβλέπεται ρητά η δυνατότητα δήμευσης και των περιουσιακών στοιχείων που προέκυψαν από πράξεις νομιμοποίησης εσόδων ή χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, όπως αυτές ορίζονται στο άρθρο 2 του ίδιου νόμου.
- III. 3η ομάδα συνιστούν εκείνα τα περιουσιακά στοιχεία που αποκτήθηκαν αμέσως ή εμμέσως από προϊόν τέτοιων αδικημάτων⁷⁴.

⁷² άρθρο 4 του ν. 4557/2018, Άρθρο 4 - Νόμος 4557/2018 - Βασικά αδικήματα (άρθρο 3 στοιχείο 4 της Οδηγίας 2015/849)

⁷³ Άρθρο της Ζωής Κουτσιαύτη, Οι Νέες Ποινικές Διατάξεις για τη Νομιμοποίηση Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες, 2019, <https://theartofcrime.gr/oi-nees-poinikes-diataxes-gia-ti-nom/>.

⁷⁴ Διονυσοπούλου, Η δήμευση των προϊόντων εγκληματικής δραστηριότητας, Παρατηρήσεις στις διατάξεις του ν. 2331/1995, ΠΧ 1996, σελ. 1371, Α. Τζαννετή, ό.π., σελ. 254, είχε ασκηθεί κριτική στο προηγούμενο νομικό καθεστώς που αφορά τον τίτλο του δοκιμίου.

Υπενθυμίζεται ότι και με τον παλαιότερο νόμο υπήρχε η δυνατότητα δήμευσης των προϊόντων που «αποκτήθηκαν με οποιονδήποτε τρόπο από προϊόν τέτοιας εγκληματικής δραστηριότητας» και επομένως κατά το τμήμα που η σχετική πρόβλεψη αφορούσε τα προϊόντα της προηγούμενης εγκληματικής δραστηριότητας η ρύθμιση επαναλαμβάνεται.

- IV. 4η ομάδα συνιστούν εκείνα τα περιουσιακά στοιχεία, που χρησιμοποιήθηκαν ως μέσα τέλεσης αυτών των αδικημάτων ή προορίζονταν να χρησιμοποιηθούν προς τέλεση αυτών των αδικημάτων⁷⁵.

Η σπουδαιότερη παρατήρηση είναι ότι στο παλαιό καθεστώς δεν υπήρχε καμία πρόβλεψη για περιπτώσεις όπου διαπιστώνεται ότι ένα περιουσιακό στοιχείο έχει αποκτηθεί με χρήματα που κατά ένα τμήμα τους προέρχονται από νόμιμη επαγγελματική δραστηριότητα ενώ κατά το άλλο τμήμα τους είτε από την τέλεση κάποιου από τα «βασικά αδικήματα» είτε νομιμοποίησης.

Επίσης κάποιες σημαντικές παρατηρήσεις στο νέο νόμο είναι:

- ❖ η πρόβλεψη για υποχρεωτική δήμευση, εξαιρουμένης της περίπτωσης που συντρέχει λόγος αποδόσεως των περιουσιακών στοιχείων στον ιδιοκτήτη της περιουσίας που κατασχέθηκε με καταδικαστική απόφαση, τοποθετείται σε συγκεκριμένη περίπτωση με βάση τις παραπάνω διακρίσεις, εκείνο της υποχρεωτικής παρεπόμενης ποινής, η οποία στρέφεται κατά των άμεσων και έμμεσων προϊόντων των βασικών αδικημάτων, ενώ τέλος στον ίδιο φάσμα εντάσσεται και η περιουσία που χρησιμοποιήθηκε, για την ολοκλήρωση των αδικημάτων που περιγράφονται ή, σε περίπτωση απόπειρας, αυτήν που προοριζόταν να χρησιμοποιηθεί για την τέλεση αυτών.

⁷⁵ Άρθρο 42 Δέσμευση και απαγόρευση εκποίησης περιουσιακών στοιχείων (άρθρα 58 και 59 της Οδηγίας 2015/849)

Σημαντικό λοιπόν είναι να αναφερθεί ότι στην αμέσως προηγούμενη παρατήρηση η περίπτωση επιβολή δήμευσης, ως παρεπόμενης ποινής, ολόκληρου του περιουσιακού στοιχείου, με την καταδικαστική απόφαση, θα ήταν αφενός αντίθετη με την αρχή της αναλογικότητας (άρθρο 25 Συντάγματος) και αφετέρου στο ατομικό δικαίωμα της ιδιοκτησίας (άρθρο 17 Συντάγματος). Είναι πραγματικότητα ότι σε περίπτωση που υπάρχει αμφιβολία για το εάν η προέλευση των χρημάτων ήτο νόμιμη ή παράνομη, αυτών δηλαδή που χρησιμοποιήθηκαν για την απόκτηση του περιουσιακών στοιχείων, θα πρέπει να εφαρμόζεται αρχή «in dubio pro reo» και να θεωρείται ότι τα περιουσιακά στοιχεία αποκτήθηκαν με νόμιμα κεφάλαια.

- ❖ η δήμευση που επιβάλλεται με τους όρους της παραγράφου (Ι) δεν θίγει προγενέστερα δικαιώματα που έχουν αποκτήσει καλόπιστοι τρίτοι επί των περιουσιακών στοιχείων.
- ❖ κατά το άρθρο 40 του παρόντος νόμου, το μέτρο της δήμευσης επιβάλλεται υποχρεωτικά ανεξάρτητα από το αν υπάρχει καταδικαστική απόφαση ή όχι. Αυτό μπορεί να συμβεί όταν δεν ασκήθηκε καθόλου δίωξη λόγω θανάτου του υπαιτίου ή όταν η δίωξη που ασκήθηκε έπαυσε ή όταν η δίωξη που ασκήθηκε κηρύχθηκε απαράδεκτη.
- ❖ Η ανεξαρτητοποίηση της επιβολής της δήμευσης από την έκδοση καταδικαστικής απόφασης αλλά και η υποχρεωτικότητα της επιβολής της με την έννοια της αυτόματης επιβολής της ακόμα και εκεί που δεν υπάρχει κατηγορούμενος, υποδηλώνει την ανάγκη ύπαρξης ενός σοβαρού μέτρου ασφαλείας.
- ❖ το άρθρο 42 του νέου νόμου διευρύνει το μέτρο το οποίο προβλεπόταν από το άρθρο 5 του ν. 2331/1995 δηλαδή την απαγόρευση κίνησης κάθε είδους λογαριασμών που τηρούνται σε πιστωτικό ίδρυμα ή χρηματοπιστωτικό οργανισμό, το άνοιγμα των θυρίδων θησαυροφυλακίων και η απαγόρευση εκποίησης ορισμένου ακινήτου. Η μεγαλύτερη και σημαντικότερη διαφορά είναι ότι ενώ με το άρθρο 5 ν. 2331/1995 το μέτρο της απαγόρευσης κίνησης αφορούσε μόνο λογαριασμούς που τηρούνταν σε πιστωτικό ίδρυμα ή χρηματοπιστωτικό οργανισμό, ενώ με το νέο νόμο επεκτείνεται πλέον

η εφαρμογή του και σε τίτλους ή χρηματοπιστωτικά προϊόντα που τηρούνται σε πιστωτικά ιδρύματα ή χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΘΕΣΜΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

1. Ευρωπαϊκοί φορείς αντιμετώπισης του φαινομένου.

Οι συνεχόμενες τρομοκρατικές επιθέσεις που έχουν πλήξει τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα τελευταία 5 χρόνια, έχουν δημιουργήσει τεράστιο πρόβλημα όσον αφορά την ασφάλεια εντός των συνόρων της ΕΕ αλλά ταυτόχρονα έχουν αναδείξει και την επιτακτική ανάγκη να αναληφθεί περαιτέρω δράση, προκειμένου να περιορισθούν η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας και η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (ξέπλυμα χρήματος). Στην κατεύθυνση αυτή κινήθηκε το Συμβούλιο της ΕΕ και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο όπου τον Δεκέμβριο του 2015 ζήτησαν να ενισχυθούν οι υφιστάμενοι κανόνες της ΕΕ στο πεδίο αυτό. Στη συνέχεια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έξι μήνες μετά, δημοσίευσε πρόταση για την τροποποίηση της 4^{ης} οδηγίας σχετικά με την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (2015/849). Λίγο καιρό μετά, τον Δεκέμβριο του 2017, το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατέληξαν σε πολιτική συμφωνία ως προς το περιεχόμενο της πρότασης με το Κοινοβούλιο να εγκρίνει το συμφωνηθέν κείμενο στις 19 Απριλίου 2018. Τέλος, στις 14 Μαΐου 2018 το Συμβούλιο εξέδωσε την 5^η οδηγία για την καταπολέμηση του φαινομένου⁷⁶.

Στόχος της νέας οδηγίας είναι:

- η αποτροπή της χρήσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη χρηματοδότηση εγκληματικών δραστηριοτήτων
- η ενίσχυση των κανόνων διαφάνειας, για να αποτρέπεται η μεγάλης κλίμακας απόκρυψη κεφαλαίων

Η 5^η οδηγία λίγο καιρό μετά συμπληρώθηκε περαιτέρω με νέες διατάξεις ποινικού δικαίου, οι οποίες θεσπίστηκαν τον Οκτώβριο του 2018. Τον Δεκέμβριο του 2018 το Συμβούλιο ενέκρινε συμπεράσματα σχετικά με σχέδιο δράσης για την καλύτερη αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

⁷⁶ <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2019/12/05/money-laundering-council-sets-strategic-priorities-for-further-reforms/>, Νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες: Το Συμβούλιο καθορίζει στρατηγικές προτεραιότητες για περαιτέρω μεταρρυθμίσεις

Η δράση των τρομοκρατικών δικτύων είναι ολοένα και περισσότερο διασυνοριακή ενώ η δραστηριότητά τους σε μια χώρα είναι πιθανό να χρηματοδοτείται συχνά από κάποια άλλη. Αποτελεί μονόδρομο λοιπόν η ενίσχυση των ελέγχων και της παρακολούθησης των χρηματοοικονομικών συναλλαγών καθώς και η στενότερη συνεργασία και ανταλλαγή πληροφοριών σχετικών με την επιβολή του νόμου που συμβάλλουν στη διακοπή της χρηματοδότησης αυτών των δραστηριοτήτων, στον εντοπισμό τρομοκρατικών δικτύων και στην υποστήριξη των ερευνών.

Προς αυτήν την κατεύθυνση κινείται η Ευρωπαϊκή Ένωση με τις συνεχόμενες τροποποιήσεις των οδηγιών και κανονισμών που αφορούν την αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού αλλά και με την ταυτόχρονη δημιουργία διάφορων ευρωπαϊκών φορέων προς την κατεύθυνση αυτή. Αυτή η προσπάθεια ισχυροποίησης των «όπλων» της απέναντι σε ένα συνεχώς εξελισσόμενο φαινόμενο με διεθνείς διαστάσεις φαντάζει δύσκολη, κυρίως λόγω της ιδιομορφίας της, παρόλα αυτά έχουν γίνει πολύ θετικά βήματα στην καταπολέμηση του. Μερικά από τα όργανα που έχουν σημαντικό ρόλο στην καταπολέμηση του φαινομένου του ξεπλύματος είναι:

Η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών

Για την καταπολέμηση των κινδύνων που θέτουν οι εγκληματικές οργανώσεις με το ξέπλυμα μέσω του χρηματοπιστωτικού τομέα, η EAT έχει αναλάβει τα ακόλουθα καθήκοντα:

- i. συλλογή πληροφοριών από τις εθνικές αρμόδιες αρχές σχετικά με τις αδυναμίες που διαπιστώνονται στο πλαίσιο της δράσης τους για την πρόληψη ή την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας,
- ii. βελτίωση της ποιότητας της εποπτείας με την ανάπτυξη κοινών προτύπων και τον συντονισμό μεταξύ των εθνικών εποπτικών αρχών,
- iii. διενέργεια αξιολογήσεων κινδύνου σχετικά με τις αρμόδιες αρχές με σκοπό την αξιολόγηση των στρατηγικών και των πόρων που διαθέτουν για την αντιμετώπιση των σημαντικότερων αναδυόμενων κινδύνων ΚΕΧ σε ενωσιακό επίπεδο,

- iv. διευκόλυνση της συνεργασίας με τρίτες χώρες σε διασυνοριακές υποθέσεις·
- v. ως ύστατη λύση, αν οι εθνικές αρχές δεν αναλαμβάνουν δράση, η ΕΑΤ θα μπορεί να απευθύνει αποφάσεις απευθείας στις εκάστοτε τράπεζες⁷⁷.

Η Ευρωπαϊκή Αστυνομία (EUROPOL)

Η Ευρωπαϊκή Αστυνομία (EUROPOL) είναι ένας από τους πιο σημαντικούς οργανισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης ο οποίος είναι αρμόδιος για την επιβολή του νόμου. Η Ευρωπόλ παρέχει υποστήριξη στα κράτη μέλη με σκοπό την πρόληψη και την καταπολέμηση κάθε μορφής σοβαρής διεθνούς εγκληματικότητας και τρομοκρατίας. Ο ρόλος της είναι να συμβάλει στην προσπάθεια για μια ασφαλέστερη Ευρώπη προς όφελος όλων των πολιτών της ΕΕ με την υποστήριξη των ευρωπαϊκών αρχών επιβολής του νόμου μέσω της ανταλλαγής και ανάλυσης εμπιστευτικών πληροφοριών περί εγκληματικότητας. Οι μεγάλες εγκληματικές και τρομοκρατικές οργανώσεις συνιστούν σημαντική απειλή για την εσωτερική ασφάλεια της ΕΕ, καθώς και για την ασφάλεια και τα μέσα βιοπορισμού των κατοίκων της.

Οι σοβαρότερες απειλές για την ασφάλεια προέρχονται από την

- τρομοκρατία,
- τη διεθνή διακίνηση ναρκωτικών,
- την εμπορία ανθρώπων,
- την παραχάραξη του ευρώ και καρτών πληρωμών,
- την απάτη,
- τη διαφθορά και το ξέπλυμα χρήματος,
- καθώς και από άλλες δραστηριότητες που συνδέονται με την παρουσία ομάδων του οργανωμένου εγκλήματος στην οικονομία.

Εμφανίζονται επίσης ολοένα και περισσότεροι νέοι κίνδυνοι, όπως το έγκλημα στον κυβερνοχώρο, η απάτη ΦΠΑ και άλλες εξελιγμένες μορφές εγκληματικότητας, ως αποτελέσματα της κατάχρησης των σύγχρονων τεχνολογικών μέσων και των ελευθεριών που προσφέρει η εσωτερική αγορά της ΕΕ.

⁷⁷ https://www.europa.eu/agencies/eba_el, Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (ΕΑΤ)

Η Ευρωπόλ συνδράμει τα κράτη μέλη στην πρόληψη και καταπολέμηση των δραστηριοτήτων που αφορούν ξέπλυμα χρήματος, ιδίως δε σε ό,τι αφορά την ανάλυση ύποπτων συναλλαγών και άλλων χρηματοοικονομικών στοιχείων⁷⁸. Το γραφείο της Ευρωπόλ για τα προϊόντα εγκλήματος (ECAB) συνδράμει τους αρμόδιους ερευνητές των κρατών μελών στην παρακολούθηση της διαδρομής προϊόντων εγκλήματος σε περιπτώσεις όπου περιουσιακά στοιχεία έχουν αποκρυφτεί σε χώρες διαφορετικές από τη δική τους αλλά εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Για να γίνει πιο κατανοητός ο ρόλος της Europol στην καταπολέμηση του εγκλήματος του ξεπλύματος δόκιμο θα ήταν να αναφέρουμε ένα παράδειγμα πραγματικού περιστατικού.

Βασικά στοιχεία για την Ευρωπόλ

- Έδρα: Χάγη, Κάτω Χώρες
- Προσωπικό: 698 άτομα στην έδρα του οργανισμού, περιλαμβανομένων 129 αξιωματικών-συνδέσμων
- Προϋπολογισμός: 92,8 εκατομμύρια ευρώ
- Ακτίνα δράσης: 27 κράτη μέλη της ΕΕ, 500 εκατομμύρια πολίτες της ΕΕ
- Παροχή υποστήριξης: 12 000 διασυνοριακές έρευνες για σκοπούς επιβολής του νόμου

Επιχείρηση Shovel

Η επιχείρηση Shovel⁷⁹ αφορούσε τις δραστηριότητες μιας εξαιρετικά βίαιης ομάδας του οργανωμένου εγκλήματος, με έδρα την Ιρλανδία και δράση στον τομέα του εμπορίου όπλων και ναρκωτικών στην Ευρώπη. Η Ευρωπόλ συνέδραμε την Ιρλανδία, το ΗΒ, την Ισπανία και το Βέλγιο στο να παρακολουθήσουν τη διαδρομή των προϊόντων εγκλήματος που προέρχονταν από τις δραστηριότητες της ομάδας και να βοηθήσουν τα θυγόμενα κράτη μέλη στην εξάρθρωση του εν λόγω δικτύου ξεπλύματος χρήματος.

⁷⁸ <https://www.europol.europa.eu/el/about-europol>, επίσημη ιστοσελίδα της europol

⁷⁹ «Γενική Έκθεση Πεπραγμένων της Ευρωπόλ» 2010

Η ανάλυση που παρασχέθηκε από την Ευρωπόλ βοήθησε επίσης στο να εντοπιστούν νέα πρόσωπα που συνδέονταν με τη συγκεκριμένη εγκληματική οργάνωση. Κατά τη διάρκεια του 2010 συγκεντρώθηκαν νέα στοιχεία και, παρότι οι βασικές εμπορικές και επιχειρηματικές δραστηριότητες της οργάνωσης έδειχναν να έχουν μετακινηθεί στην Ισπανία, υψηλά στελέχη της εξακολουθούσαν την εγκληματική τους δραστηριότητα σε άλλες χώρες της ΕΕ. Τον Μάρτιο του 2010 διοργανώθηκε στην έδρα της Ευρωπόλ επιχειρησιακή συνεδρίαση προκειμένου να προγραμματιστεί ευρείας κλίμακας επιχείρηση σε Ιρλανδία, Ισπανία και Ηνωμένο Βασίλειο. Η συνεδρίαση αυτή ακολουθήθηκε από συνεδρίαση συντονισμού, η οποία πραγματοποιήθηκε τον Απρίλιο στη Eurojust, με εκπροσώπους των αρμόδιων δικαστικών αρχών. Η επιχείρηση πραγματοποιήθηκε τον Μάιο του 2010. Πέραν των διαφόρων εκθέσεων ανάλυσης της Ευρωπόλ σχετικά με τους διαφορετικούς ρόλους στο εσωτερικό της εγκληματικής ομάδας αλλά και με τα περιουσιακά στοιχεία που είχαν στη διάθεσή τους στην ΕΕ, στις ΗΠΑ και την Ασία, η Ευρωπόλ προσέφερε επίσης σημαντική υποστήριξη κατά την ημέρα της επιχείρησης αναπτύσσοντας ταυτόχρονα τρία κινητά γραφεία σε Ιρλανδία, Ισπανία και ΗΒ. Τα κινητά γραφεία χρησιμοποιήθηκαν ως εικονικές αίθουσες επιχειρήσεων δίνοντας στους ερευνητές τη δυνατότητα να ανταλλάσσουν στοιχεία σε ασφαλές περιβάλλον και πραγματικό χρόνο. Περισσότερες από 600 πληροφορίες ανταλλάχθηκαν μέσω των διαύλων της Ευρωπόλ. Εκπρόσωποι των εμπλεκόμενων χωρών ήταν παρόντες επιτόπου. Στη επιχείρηση συμμετείχαν περισσότεροι από 700 ερευνητές ενώ έγιναν 38 συλλήψεις στις τρεις χώρες, πέραν των πολυάριθμων επίσης κατ' οίκον ερευνών. Η εγκληματολογική ανάλυση υπολογιστών (γραφείου, φορητών και παλάμης) και άλλων ηλεκτρονικών συσκευών βρίσκεται σε εξέλιξη και το υλικό που κατασχέθηκε έχει αξιολογηθεί από ομάδες ερευνητών στα κράτη μέλη.

Η Europol λοιπόν πέραν των ενεργειών της κατά του ξεπλύματος, φιλοξενεί τη μόνιμη γραμματεία του δικτύου διασύνδεσης υπηρεσιών ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων του Camden (CARIN)⁸⁰, το οποίο αποτελεί ένα άτυπο δίκτυο εμπειρογνομόνων σε θέματα ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων από τον δικαστικό τομέα και τον τομέα επιβολής του νόμου.

⁸⁰ <https://www.carin.network/>, (δίκτυο διασύνδεσης υπηρεσιών ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων του Camden) (CARIN)

Το δίκτυο CARIN έχει επί του παρόντος 55 εγγεγραμμένα μέλη, στα οποία συγκαταλέγονται τα 27 κράτη μέλη της ΕΕ και εννέα διεθνείς οργανισμοί. Κάθε εγγεγραμμένο μέλος έχει ορίσει έναν σύνδεσμο από τον τομέα επιβολής του νόμου και έναν από τον δικαστικό τομέα προκειμένου να συνδράμουν στη διασυνοριακή συνεργασία με σκοπό την ανίχνευση, τη δέσμευση και την κατάσχεση περιουσιακών στοιχείων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες. Οι εν λόγω σύνδεσμοι βοηθούν στην αντιμετώπιση ζητημάτων που αφορούν την ανάκτηση περιουσιακών στοιχείων στην περιοχή αρμοδιότητάς τους, αλλά παρέχουν και επιχειρησιακή υποστήριξη μέσω των διαθέσιμων νομικών οδών.

Το έγκλημα του ξέπλυματος χρήματος είναι μια από τις EMPACT προτεραιότητες, στους τομείς εγκληματικότητας προτεραιότητα της Ευρώπης, στο πλαίσιο του κύκλου πολιτικής της ΕΕ 2018-2021.

Η Ευρώπη έχει ευρεία εντολή στον τομέα της καταπολέμησης του ξέπλυματος χρήματος, και παρέχει στα κράτη μέλη με τη νομοσύνη και την εγκληματολογική υποστήριξη για την πρόληψη και την καταπολέμηση των διεθνών δραστηριοτήτων ξέπλυματος χρήματος. Ο κύριος στόχος για τον εντοπισμό παράνομων περιουσιακών στοιχείων και το ξέπλυμα χρήματος είναι:

- ❖ βρείτε τους εγκληματίες που εμπλέκονται.
- ❖ βρείτε τους συνεργάτες τους,
- ❖ δήμευση των προϊόντων των εγκλημάτων τους.

Η Europol μέσω του γραφείου εγκληματικών περιουσιακών στοιχείων (ECAB) βοηθά τους οικονομικούς ερευνητές των κρατών μελών στον εντοπισμό των προϊόντων του εγκλήματος σε όλο τον κόσμο, σε περιπτώσεις όπου υπάρχουν περιουσιακά στοιχεία και τα έχουν κρυμμένα πέρα από τη δικαιοδοσία τους.

Η ECAB φιλοξενεί τη γραμματεία του Camden Asset Recovery δίκτυο Inter-Agency (CARIN) , η οποία εστιάζεται σε όλες τις πτυχές της στη δήμευση των προϊόντων του εγκλήματος. Αποτελούμενο από επαγγελματίες από 54 χώρες και 9 διεθνείς οργανισμούς, το (CARIN) μπορεί να βοηθήσει με ερωτήσεις σχετικά με τον εντοπισμό, τη δέσμευση, την κατάσχεση, τη διαχείριση και τη δήμευση ή την

κατάσχεση των προϊόντων εγκλήματος ή άλλων περιουσιακών στοιχείων που ανήκουν σε ένα ύποπτο⁸¹.

Η Ευρωπόλ φιλοξενεί, στο πλαίσιο της FIU.net, τη μόνιμη γραμματεία της αντι-Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες, το Επιχειρησιακό άτυπο Δίκτυο (AMON), το οποίο ιδρύθηκε το 2012 ως ομάδα με ερευνητές για το ξέπλυμα χρήματος. Απαρτίζεται από επαγγελματίες από 21 χώρες και 3 διεθνείς οργανισμούς, το AMON ενισχύει την αποτελεσματικότητα των διασυνοριακών ερευνών για το ξέπλυμα χρήματος, παρέχοντας γρήγορες απαντήσεις και συγκεντρώνοντας εμπειρία.

Το Κέντρο Πληροφοριών Οικονομικού Εγκλήματος (FCIC) είναι μια ασφαλής διαδικτυακή πλατφόρμα για τους επαγγελματίες της επιβολής του νόμου που ασχολούνται με το ξέπλυμα χρήματος, την ανάκτηση περιουσιακών στοιχείων και χρηματοοικονομικών πληροφοριών. Επιτρέπει στα 200 μέλη της (το 2015) να μοιραστούν και να ανακτήσουν γνώσεις, βέλτιστες πρακτικές και μη προσωπικά στοιχεία σχετικά με χρηματοοικονομικές πληροφορίες. Χρησιμεύει επίσης ως πλατφόρμα επικοινωνίας για CARIN, AMON και άλλα σχέδια που υποστηρίζονται από την Ομάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών της Ευρωπόλ.

Η ενσωμάτωση του FIU.net⁸³ ενός αποκεντρωμένου και εξελεγμένου δικτύου υπολογιστών με σκοπό την υποστήριξη των μονάδων χρηματοοικονομικών πληροφοριών (MXΠ) στην ΕΕ στον αγώνα τους κατά του ξέπλυμα χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας βοήθησε περαιτέρω στο να μειωθεί το χάσμα χρηματοοικονομικών πληροφοριών εντός της ΕΕ, ιδιαίτερα στην επιβολή της 4ης οδηγίας κατά του Ξέπλυμα Χρήματος.

⁸¹ Criminal asset recovery in the eu - survey of statistical information 2010- 2014, page 7

⁸² <https://www.europol.europa.eu/about-europol/financial-crime-information-centre-fciC>, (Το FIU.net είναι ένα αποκεντρωμένο και εξελεγμένο δίκτυο υπολογιστών που υποστηρίζει τις Μονάδες Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών (FIU) στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας).

⁸³ <https://www.europol.europa.eu/about-europol/financial-intelligence-units-fiu-net>

Η Eurojust

Η Eurojust ιδρύθηκε με την Απόφαση 2002/187/ΔΕΥ του Συμβουλίου, όπως τροποποιήθηκε από την Απόφαση 2009/426/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008. Η Eurojust ιδρύθηκε το 2002 με αποστολή την υποστήριξη και την ενίσχυση του συντονισμού και της συνεργασίας μεταξύ των εθνικών αρχών για την καταπολέμηση του διασυνοριακού εγκλήματος που επηρεάζει την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Το έργο της Eurojust είναι να γίνει αποτελεσματικότερη η συνεργασία των εθνικών δικαστικών και διωκτικών αρχών κατά την αντιμετώπιση του σοβαρού διασυνοριακού και οργανωμένου εγκλήματος και η σύντομη και αποτελεσματική παραπομπή των εγκληματιών στη δικαιοσύνη. Κάθε ένα από τα 28 κράτη μέλη διαθέτει με απόσπαση ένα εκπρόσωπο στην έδρα της Eurojust στη Χάγη. Οι εκπρόσωποι αυτοί είναι εισαγγελείς, δικαστές ή και αστυνομικοί με αντίστοιχες αρμοδιότητες. Οι εκπρόσωποι αυτοί βοηθούν στο συντονισμό των εθνικών αρχών σε κάθε στάδιο της έρευνας και της δίωξης εγκλημάτων. Ακόμη, ενεργούν προκειμένου να επιλύθουν τυχόν προβλήματα που μπορεί να προκύψουν από τις διαφορές μεταξύ των νομικών συστημάτων των κρατών μελών.

Η Eurojust ασχολείται με περίπου 2000 υποθέσεις ετησίως ενώ διεξάγει περίπου 200 συντονιστικές συναντήσεις ετησίως. Στις συναντήσεις αυτές έρχονται σε επαφή οι εθνικές δικαστικές και διωκτικές αρχές από τα κράτη μέλη και, εφόσον συντρέχει περίπτωση, από τρίτες χώρες. Κατά τη διάρκεια των συναντήσεων αυτών, επιλύονται ζητήματα που σχετίζονται με υποθέσεις και αναπτύσσονται σχέδια επιχειρησιακών δράσεων, όπως ταυτόχρονες συλλήψεις και έρευνες.

Οι συντονιστικές συναντήσεις εστιάζουν σε συγκεκριμένα παραδείγματα εγκλημάτων τα οποία προσδιορίζονται ως προτεραιότητες από το Συμβούλιο της ΕΕ: τρομοκρατία, διακίνηση ναρκωτικών, εμπορία ανθρώπων, απάτη, διαφθορά, έγκλημα στον κυβερνοχώρο (cybercrime), νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (ζέπλυμα βρώμικου χρήματος) και άλλες δραστηριότητες που σχετίζονται με την ύπαρξη ομάδων οργανωμένου εγκλήματος στην οικονομία.

Η Eurojust βοηθά επίσης στην επίλυση συγκρούσεων δικαιοδοσίας σε περιπτώσεις όπου περισσότερες από μία εθνικές αρχές είναι σε θέση να αναλάβουν την έρευνα ή τη δίωξη για μια συγκεκριμένη υπόθεση. Η Eurojust διευκολύνει την εκτέλεση διεθνών δικαστικών "εργαλείων", όπως το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης. Παρέχει τη χρηματοδότηση για τη σύσταση και τις επιχειρησιακές ανάγκες των Κοινών Ομάδων Έρευνας.

Το έργο της Eurojust βασίζεται στις στενές σχέσεις με τους εταίρους της. Οι εταίροι αυτοί είναι τόσο οι εθνικές αρχές και τα όργανα της ΕΕ, όπως το Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο, η Ευρωπαϊκή Αστυνομική Υπηρεσία (Europol), η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF - σε υποθέσεις ποινικών αδικημάτων όπου θίγονται τα οικονομικά συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης), ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για τη Διαχείριση της Επιχειρησιακής Συνεργασίας στα Εξωτερικά Σύνορα των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Frontex), το Κέντρο Διαχείρισης Κρίσεων της ΕΕ (Sitcen), η Ευρωπαϊκή Αστυνομική Ακαδημία (CEPOL) και το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Δικαστικής Εκπαίδευσης (EJTN), όσο και κάθε άλλο όργανο το οποίο είναι αρμόδιο βάσει των διατάξεων που έχουν εγκριθεί στο πλαίσιο των Συνθηκών⁸⁴.

Η Ευρωπαϊκή υπηρεσία καταπολέμησης της απάτης (OLAF)

Η OLAF διερευνά περιπτώσεις απάτης εις βάρος του προϋπολογισμού της ΕΕ, διαφθοράς και σοβαρών παραπτώματων στα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα. Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF)⁸⁵ είναι το μόνο όργανο της ΕΕ που έχει εντολή να εντοπίζει, να διερευνά και να εξαλείφει απάτες που διαπράττονται εις βάρος πόρων της ΕΕ π.χ. ΜΚΟ χρηματοδοτήσεις που παίρνουν και μέσω αυτών ξεπλένουν χρήματα που έχουν προέλθει από παράνομες δραστηριότητες.

Η OLAF εκπληρώνει την αποστολή της ως εξής:

- διενεργώντας ανεξάρτητες έρευνες για περιπτώσεις απάτης και διαφθοράς που αφορούν πόρους της ΕΕ, έτσι ώστε να διασφαλίζει ότι τα χρήματα των Ευρωπαίων φορολογουμένων διοχετεύονται σε προγράμματα που δημιουργούν θέσεις εργασίας και ανάπτυξη στην Ευρώπη

⁸⁴ <http://www.eurojust.europa.eu/pages/home.aspx>

⁸⁵ https://ec.europa.eu/anti-fraud/about-us/mission_en

- συμβάλλοντας στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης των πολιτών στα θεσμικά όργανα της ΕΕ, μέσα από τη διερεύνηση σοβαρών παραπτωμάτων που διαπράττονται από το προσωπικό της ΕΕ και τα μέλη των θεσμικών οργάνων της ΕΕ
- αναπτύσσοντας μια εύρωστη ευρωπαϊκή πολιτική για την καταπολέμηση της απάτης.

Σημαντική στιγμή ήταν η συμφωνία που επετεύχθη μεταξύ της Eurojust και της Olaf τον Σεπτέμβριο του 2008 με στόχο την περαιτέρω συνεργασία των δύο αυτών οργάνων και σκοπό την αποτελεσματικότερο συντονισμό όσον αφορά την καταπολέμηση των εγκλημάτων που θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως το ξέπλυμα χρήματος⁸⁶.

Ευρωπαϊκή Εισαγγελία

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προκειμένου να διασφαλίσει ότι τα χρήματα από τον προϋπολογισμό της ΕΕ δαπανώνται σύμφωνα με τους κανόνες που ορίζονται από την ίδια και για να γίνει αποτελεσματικότερη η καταπολέμηση της απάτης εις βάρος του προϋπολογισμού της ΕΕ, είχε δημιουργήσει την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF) η οποία έως σήμερα συνέβαλε αποφασιστικά στην επίτευξη αυτού του στόχου. Παρ'όλ'αυτα η αντιμετώπιση του εγκλήματος της απάτης καθώς και όλων των εγκλημάτων που θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της ΕΕ δεν είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική. Για το λόγο αυτό στις 12 Οκτωβρίου του 2017 εκδόθηκε ο κανονισμός για την σύσταση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας. Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία θα διασφαλίσει ότι οι σχετικές ενέργειες θα προχωρήσουν ένα βήμα παραπέρα σε ενωσιακό επίπεδο, ούτως ώστε οι παραβάτες να παραπέμπονται όντως στη δικαιοσύνη σε περιπτώσεις ποινικών αδικημάτων εις βάρος του προϋπολογισμού της Ένωσης. Τόσο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όσο και η OLAF θα έχουν υποστηρικτικό ρόλο στα μελλοντικά της καθήκοντα⁸⁷.

⁸⁶ ΕΕ C314 της 9.12.2008, Ενημέρωση σχετικά με «Πρακτική συμφωνία για τους μηχανισμούς συνεργασίας μεταξύ Eurojust και OLAF» σελ. 3 έως 7

⁸⁷ <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/voithitika-kemena/eyropaiki-eisaggelia-hrisimes-plirofories-gia-tin-neia>, (Ευρωπαϊκή Εισαγγελία: Χρήσιμες πληροφορίες για την νέα εισαγγελική υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης)

Η συμφωνία αυτή της ενισχυμένης συνεργασίας που προσυπόγραψαν αρχικά 20 κράτη μέλη (σήμερα 22) αποτελεί ισχυρό μήνυμα ότι η ΕΕ αντιμετωπίζει με σοβαρότητα την καταπολέμηση του οικονομικού εγκλήματος και την προστασία των χρημάτων των φορολογουμένων. Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία αποτελεί πρωτοποριακό στο είδος του μηχανισμό, που θα δίνει προτεραιότητα στο διασυνοριακό έγκλημα και θα διασφαλίζει ότι κανένα έγκλημα κατά του προϋπολογισμού της ΕΕ δεν θα μένει ατιμώρητο. Οι Ευρωπαϊκοί εισαγγελείς εξοπλίζονται με νέα, τολμηρά εργαλεία, για να διερευνούν και να διώκουν αυτά τα εγκλήματα σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Με τη συμφωνία αυτή θα καταστεί πλέον δυνατή η σύσταση της νέας αυτής υπηρεσίας έως το τέλος του 2020, όπως έχει προγραμματιστεί⁸⁸.

Είναι γεγονός ότι φθάσαμε στον ορισμό Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας διότι κάθε χρόνο οι εθνικοί προϋπολογισμοί σε όλη την Ευρώπη χάνουν έσοδα ύψους τουλάχιστον 50 δισ. ευρώ από τον ΦΠΑ λόγω διασυνοριακής απάτης.

Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία θα είναι ανεξάρτητη και αποκεντρωμένη εισαγγελική αρχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με αρμοδιότητα να διερευνά, να διώκει και να παραπέμπει στη δικαιοσύνη εγκλήματα κατά του προϋπολογισμού της ΕΕ, όπως απάτη, διαφθορά, ξέπλυμα χρήματος ή σοβαρή διασυνοριακή απάτη στον τομέα του ΦΠΑ.

⁸⁸ Κανονισμός(ΕΕ) 2017/1939, Κανονισμός (ΕΕ) 2017/1939 του Συμβουλίου, της 12ης Οκτωβρίου 2017, σχετικά με την εφαρμογή ενισχυμένης συνεργασίας για τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας

⁸⁹ <https://lawnet.gr/law-news/ευρωπαϊκή-εισαγγελία-εppo-η-ee-χαιρετίζει/>, Ευρωπαϊκή Εισαγγελία (EPPO): Η ΕΕ χαιρετίζει τη συμφωνία για τον διορισμό της πρώτης Ευρωπαϊκής γενικής εισαγγελέως

2. Ελληνικοί φορείς αντιμετώπισης του φαινομένου⁹⁰.

ι. Η Εθνική Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες.

Με το νόμο 4557/2018 (μεταφορά της 5^{ης} οδηγίας στο εθνικό δίκαιο) ο οποίος καταργεί το νόμο 3691/2008 η Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας⁹¹ και Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης μετονομάζεται σε Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες. Η Αρχή αποτελεί την εθνική μονάδα για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, της χρηματοδότησης της διάδοσης όπλων μαζικής καταστροφής, και ελέγχου των δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης, συνεισφέροντας στην ασφάλεια και τη σταθερότητα της δημοσιονομικής και οικονομικής πολιτικής της χώρας και κατ' επέκταση των οικονομικών συμφερόντων της Ε.Ε..

Σκοπός της Αρχής σύμφωνα με το ν. 4557/2018 είναι η λήψη και εφαρμογή των αναγκαίων μέτρων για την πρόληψη, τον εντοπισμό και την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, ο προσδιορισμός των σχετιζόμενων με την τρομοκρατία προσώπων και η επιβολή χρηματοοικονομικών κυρώσεων σε βάρος τους και σε βάρος προσώπων που καθορίζονται με Αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και των οργάνων του ή με Αποφάσεις και Κανονισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ο έλεγχος των δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης των προσώπων που αναφέρονται στην περίπτωση αα' της παρ. 1 του άρθρου 3 του ν. 3213/2003 (Α' 309).

⁹⁰ ΝΟΜΟΣ 4557/2018 Άρθρο 6

⁹¹ Ε. Καμπέρου-Ντάλτα, Ο ν. 3691/2008 για το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος. Ερμηνευτική προσέγγιση του νόμου & διεθνές ποινικό πλαίσιο, 2009, σελ.13,17-18, 158

ii. Η Τράπεζα της Ελλάδος

Ασκήει έλεγχο σε:

- τα πιστωτικά ιδρύματα,
- τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις και τους ασφαλιστικούς διαμεσολαβητές,
- τις εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης,
- τις εταιρείες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων τρίτων,
- τις εταιρείες διαχείρισης απαιτήσεων πιστωτικών ιδρυμάτων από δάνεια και πιστώσεις κ.α..

iii. Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς

Ασκήει έλεγχο σε:

- εταιρείες επενδύσεων χαρτοφυλακίου,
- εταιρείες διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων,
- εταιρείες παροχής επενδυτικών υπηρεσιών και τους συνδεδεμένους αντιπροσώπους τους,
- τις εταιρείες επενδυτικής διαμεσολάβησης κ.α..

iv. Η Υπηρεσία Οικονομικής Αστυνομίας και Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος (ΥΠ.Ο.Α.Δ.Η.Ε.)

Ασκήει έλεγχο σε:

- ενεχυροδανειστές και
- τους αργυραμοιβούς.

v. Η Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων

Ασκήει έλεγχο σε:

- ορκωτούς ελεγκτές-λογιστές και
- τις εταιρείες ορκωτών ελεγκτών-λογιστών

vi. Η Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε.)

Ασκεί έλεγχο σε:

- εξωτερικούς λογιστές-φοροτεχνικούς και τανομικά πρόσωπα παροχής λογιστικών-φοροτεχνικών υπηρεσιών, καθώς και τους ιδιώτες ελεγκτές,
- μεσίτες ακινήτων,
- εμπόρους και εκπλειστηριαστές αγαθών μεγάλης αξίας.

vii. Η Επιτροπή Εποπτείας και Ελέγχου Παιγνίων

Ασκεί έλεγχο σε:

- επιχειρήσεις καζίνο και τα καζίνο που λειτουργούν επί πλοίων στην Ελλάδα ή υπό ελληνική σημαία,
- επιχειρήσεις, τους οργανισμούς και τους άλλους φορείς που παρέχουν υπηρεσίες τυχερών παιγνίων, καθώς και τα πρακτορεία που σχετίζονται με τις δραστηριότητες αυτές

viii. το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Ασκεί έλεγχο σε:

- συμβολαιογράφους και
- δικηγόρους.

Οι προαναφερόμενες αρχές εποπτεύουν τα υπόχρεα πρόσωπα για τα οποία είναι αρμόδιες, ως προς τη συμμόρφωσή τους με τις υποχρεώσεις που επιβάλλει ο ν. 4557/2018. Η συχνότητα, η ένταση και η κατανομή των πόρων προς διενέργεια της εποπτείας εξαρτώνται από το βαθμό επικινδυνότητας των υπόχρεων προσώπων και τους υφιστάμενους κινδύνους νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, με βάση ιδίως

- την Έκθεση Εθνικής Εκτίμησης Κινδύνου,
- την αντίστοιχη έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής,

- τη γνώμη των ΕΕΑ σχετικά με τον κίνδυνο που χαρακτηρίζει τη χρηματοπιστωτική αγορά και τις κατ' εξουσιοδότηση πράξεις, τις οποίες εκδίδει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δυνάμει της παρ. 2 του άρθρου 9 της Οδηγίας (ΕΕ) 2015/849.

Η αξιολόγηση του βαθμού επικινδυνότητας των υποχρεω των προσώπων, συμπεριλαμβανομένων των κινδύνων μη συμμόρφωσης, επανεξετάζεται σε τακτά χρονικά διαστήματα, καθώς και όταν συμβαίνουν σημαντικά γεγονότα ή εξελίξεις στη διαχείριση ή τη λειτουργία τους.

3. Επίκαιρες περιπτώσεις του φαινομένου στην ΕΕ και δικονομικά ζητήματα που προκύπτουν.

Ενδεικτικά θα αναφερθούν δύο παραδείγματα ξέπλυματος χρήματος στην Ε.Ε. προκειμένου να αναφερθούν τα δικονομικά προβλήματα που προκύπτουν κατά την δίωξη και κυρίως την τιμωρία των εγκληματιών.

- Η εμπλοκή Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων σε ξέπλυμα μαύρου χρήματος ερευνούν οι ελληνικές αρχές, ύστερα από αίτημα της Διεθνούς Ομάδας Χρηματοοικονομικής Δράσης η οποία σύμφωνα με πληροφορίες ασχολείται με τη δράση συγκεκριμένων οργανώσεων στη χώρα μας⁹².

Στο επίκεντρο των ερευνών βρίσκονται τέσσερις ή πέντε μεγάλες ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται σε θέματα στη σίτιση και τη στέγαση μεταναστών, και σε θέματα δικαιωμάτων μεγάλων πληθυσμιακά ομάδων. Οι οργανώσεις αυτές ειδικά τα τελευταία χρόνια παρουσιάζουν μεγάλη κινητικότητα και πέραν των κρατικών και ευρωπαϊκών χρηματοδοτήσεων εμφανίζουν έσοδα και κίνηση χρημάτων προερχόμενων ακόμη και από τρίτες χώρες. Οι ευρωπαϊκές αρχές που είναι αρμόδιες για το ξέπλυμα και την καταπολέμηση του παράνομου χρήματος έχουν ξεκινήσει από το 2016 έρευνα που συνδέεται και με την υπόθεση του προσφυγικού στην Ελλάδα.

⁹² <https://www.tovima.gr/2019/05/03/finance/kseplyma-mayrou-xrimatos-meso-mko-ti-eksetazei-i-olaf/>

Η OLAF εξετάζει συγκεκριμένες εταιρείες όπως και τη ροή του χρήματος. Στο παιχνίδι όμως πλέον έχουν εισέλθει και άλλοι διεθνείς οργανισμοί. Σύμφωνα με το cnn.gr, η Ομάδα Χρηματοοικονομικής Δράσης (Financial Action Task Force – FATF), που συνεδρίασε στο Παρίσι και η οποία στην παρούσα φάση αξιολογεί την Ελλάδα «έκρουσε τον κώδωνα του κινδύνου για τις αδυναμίες της χώρας μας στον έλεγχο της χρηματοδότησης των ΜΚΟ».

Πρόκειται για τον φορέα από τον οποίον, όπως αναφέρει το σχετικό ρεπορτάζ «προέρχονται οι κανόνες του διεθνούς δικαίου για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες». Σύμφωνα πάντα με το cnn.gr, «οι ελληνικές αρχές ξεκίνησαν προσφάτως να ελέγχουν τις πηγές χρηματοδότησης γνωστής Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης με σχεδόν δεκαετή δραστηριότητα, η οποία τα τελευταία χρόνια έχει λάβει επιχορηγήσεις ακόμη και από τα υπουργεία Δημόσιας Τάξης και Μεταναστευτικής Πολιτικής». Μάλιστα, «η εν λόγω ΜΚΟ έχει αναλάβει δράση στην προάσπιση των δικαιωμάτων προσφύγων και μεταναστών και ευρύτερα ατόμων που χρήζουν διεθνούς προστασίας, στο τομέα των ασυνόδευτων ανηλίκων, αλλά και στον τομέα της διερμηνείας και της λεγόμενης διαπολιτισμικής μεσολάβησης».

«Η εν λόγω ΜΚΟ έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

Από το 2011 έως και το 2018 είχε ακαθάριστα έσοδα 23,13 εκατ. ευρώ και επιχορηγήσεις ύψους 9,7 εκατ. ευρώ.

Έχει λάβει μέσω Ελβετίας σημαντική οικονομική ενίσχυση από Σαουδαραβικών συμφερόντων fund το οποίο δραστηριοποιείται στην Ελλάδα. Δηλώνει ότι απασχολεί ως προσωπικό περισσότερα από 600 άτομα και εμφανίζει να καταβάλει ετησίως μισθούς ύψους 7 εκατ. ευρώ, ποσό που για το 2018 ξεπερνούσε κατά τρεις φορές τα ακαθάριστα έσοδα της».

Το υπουργείο Οικονομικών φέρεται να ασχολείται με τη διαδικασία κατάρτισης πλαισίου ελέγχου, ενώ οι πληροφορίες αναφέρουν πως στην Αρχή για την καταπολέμηση το μαύρου χρήματος οι έλεγχοι ως προς συγκεκριμένες ΜΚΟ είναι σε εξέλιξη εδώ και έξι περίπου μήνες⁹³.

⁹³ Άρθρο στην εφημερίδα τα ΝΕΑ, «Στο μικροσκόπιο ευρωπαϊκών Αρχών ΜΚΟ για ξέπλυμα μαύρου χρήματος», 2019, <https://www.tanea.gr/2019/05/03/greece/sto-mikroskopio-eyropaikis-ereynas-mko-gia-kseplyma-mayrou-xrimatos/>.

Σε κάθε περίπτωση ο συγκεκριμένος έλεγχος παρακολουθείται τουλάχιστον από δύο διεθνείς οργανισμούς και όπως τονίζεται ανεξαρτήτως των προσώπων που εμπλέκονται θα καταλήξει σε συμπεράσματα δεδομένου ότι αφορά και πόρους που προέρχονται και από την ΕΕ.

✚ «Στην Κύπρο, ο OLAF κατέγραψε 32 περιπτώσεις "ανωμαλιών" με επίπτωση το 0.63% της συλλογής των λεγόμενων παραδοσιακών ιδίων πόρων του προϋπολογισμού (TORs), εκ των οποίων 10 έκλεισαν με συστάσεις που αφορούν το 0,45% της συλλογής των TORs για το 2018. Σε ό,τι αφορά ανωμαλίες που σχετίζονται με τα διαρθρωτικά ταμεία στην Κύπρο ο οργανισμός εντόπισε 82 "ανωμαλίες, που επηρεάζουν το 0,74% των κονδυλίων, αλλά καμία δεν έκλεισε με συστάσεις (0). Οι δε κυπριακές δικαστικές αρχές δεν έχουν ακόμα εκδώσει αποφάσεις για τρεις υποθέσεις που τους παρέπεμψε ο OLAF, έχουν αποφασίσει επί δύο υποθέσεων και έχουν απορρίψει άλλες δύο, οδηγώντας τελικά σε μηδενικές καταδίκες (0)». Τέλος ο OLAF έλαβε πληροφορίες το 2018 μόνο για μια υπόθεση της αρμοδιότητάς του, από πηγή που ήταν ιδιώτης, αναφέρει η έκθεση⁹⁴.

Σε ό,τι αφορά την καταπολέμηση πολύπλοκων περιπτώσεων απάτης που διαπράττονται από πολύ οργανωμένους εγκληματίες, οι ανακριτές της OLAF έχουν και πολλά χρόνια πρακτικής πίσω τους και αυτό τους βοηθά να εντοπίζουν γρήγορα τα πρότυπα και να εφαρμόζουν τις γνώσεις τους για την ταχύτερη επίλυση των περιπτώσεων και τον εντοπισμό νέων τομέων απάτης, αναφέρει ο οργανισμός.

Το 2018, η OLAF συνέβαλε αποφασιστικά στην ανάπτυξη της νέας στρατηγικής της Επιτροπής για την καταπολέμηση της απάτης και τώρα θα καθοδηγεί την εφαρμογή της. Η στρατηγική προτείνει ενισχυμένη ανάλυση δεδομένων για μέτρα πολιτικής που βασίζονται σε τεκμηριωμένες πολιτικές καταπολέμησης της απάτης, καθώς και μια πιο ολοκληρωμένη ανάλυση των κινδύνων απάτης που θα οδηγήσει σε καλύτερη διάδοση των ελέγχων κατά της απάτης.

⁹⁴ <https://dialogos.com.cy/haravgi/wp-content/uploads/sites/3/2019/09/20190905.pdf>, άρθρο στην εφημερίδα της Κύπρου «ΧΑΡΑΥΓΗ» σελ.6

Σημειώνεται τέλος ότι τον Μάιο του 2018, η Κομισιόν ενέκρινε επίσης πρόταση τροποποίησης της νομικής βάσης της OLAF και πρότεινε να ενισχυθεί το παραδεκτό των αποδεικτικών στοιχείων της OLAF στα εθνικά δικαστήρια, να δοθεί στην OLAF πρόσβαση στους τραπεζικούς λογαριασμούς, να διευκολυνθούν οι επιτόπιοι έλεγχοι και να παρασχεθεί στην Υπηρεσία τα αναγκαία μέσα για την εκπλήρωση της εντολής της στον τομέα του ΦΠΑ. Η τροπολογία αποσκοπεί να εξασφαλίσει ότι η OLAF μπορεί να εργάζεται αποτελεσματικά παράλληλα με τη νέα Ευρωπαϊκή Εισαγγελία(EPPO), συμπληρώνοντας το έργο του EPPO προς όφελος των Ευρωπαίων πολιτών⁹⁵.

Μετά την παρουσίαση των δύο αυτών περιπτώσεων ξεπλύματος μπορούμε να κάνουμε κάποιες παρατηρήσεις και σε συνδυασμό με την ανακοίνωση της FATF να καταλήξουμε σε κάποια συμπεράσματα.

Το 2019 Η Ομάδα Χρηματοοικονομικής Δράσης σε έκθεση της διαπιστώνει πως η λειτουργία της ελληνικής δικαιοσύνης σε όλα τα επίπεδα δεν συμβάλει στην έγκαιρη τιμωρία των οικονομικών εγκλημάτων. Η Ομάδα Χρηματοοικονομικής Δράσης (Financial Action Task Force - FATF), η αρμόδια διεθνής αρχή για τους κανόνες της αντιμετώπισης του ξεπλύματος μαύρου χρήματος, κατέταξε την Ελλάδα στην πρώτη κατηγορία όσον αφορά στην καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, ωστόσο η χώρα μας θα πρέπει να προχωρήσει σε μεγάλες θεσμικές τομές για να διατηρηθεί σε αυτή τη θέση. Η FATF μαζί με τα εύσημα απηύθυνε και συγκεκριμένες συστάσεις στην Ελλάδα. Ενδεικτικά αυτές έχουν να κάνουν με την αλλαγή της νομοθεσίας και της δικονομίας, ώστε να μην συνδέεται το έγκλημα του ξεπλύματος χρήματος με βασικά εγκλήματα (όπως π.χ. η απάτη ή η απιστία) και να τιμωρείται αυτοτελώς.

⁹⁵ Πρόταση ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ, Ευρατόμ) αριθ. 883/2013 σχετικά με τις έρευνες που πραγματοποιούνται από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF) όσον αφορά τη συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία και την αποτελεσματικότητα των ερευνών της OLAF

Ακόμη, η Ομάδα Χρηματοοικονομικής Δράσης ζητά βελτιώσεις στο νομοθετικό πλαίσιο, ώστε τα περιουσιακά στοιχεία εκείνων που έχουν εμπλακεί σε ξέπλυμα χρήματος να κατάσχονται από το Δημόσιο και να μην αποδεσμεύονται. Βασική δε διαπίστωση της FATF είναι πως η λειτουργία της ελληνικής δικαιοσύνης σε όλα τα επίπεδα δεν συμβάλει στην έγκαιρη τιμωρία των οικονομικών εγκλημάτων⁹⁶. Οι βασικές αδυναμίες που εντόπισε η FATF και για τις οποίες ζητεί παρεμβάσεις είναι οι εξής:

- Αν και οι ελληνικές Αρχές διερευνούν εγκαίρως και ενεργά υποθέσεις για ξέπλυμα χρήματος και συναφή αδικήματα, ωστόσο όταν αυτές οι υποθέσεις υποβάλλονται σε εισαγγελείς και φθάνουν στο ακροατήριο τότε «παραμένουν εκκρεμείς για αδικαιολόγητα μεγάλες χρονικές περιόδους».
- Αν και πρωτογενώς το ελληνικό δίκαιο δεν απαιτεί να καταδικαστεί κάποιος για ένα βασικό αδίκημα, ώστε να καταδικαστεί εν συνεχεία για ξεπλύματα χρήματος, ωστόσο η νομολογία του Αρείου Πάγου έχει κρίνει ότι απαιτείται το βασικό αδίκημα να αποδειχθεί πέραν κάθε εύλογης αμφιβολίας για να αποδειχθεί η παράνομη προέλευση των προϊόντων και να στοιχειοθετεί το ξέπλυμα χρήματος. «Στην πράξη αυτό περιορίζει την ικανότητα δίωξης και καταδίκης για διαφορετικούς τύπους ξεπλύματος χρήματος», αναφέρει η FATF.
- Αν και οι εισαγγελείς δείχνουν μεγάλη δέσμευση στη διερεύνηση και δίωξη των σοβαρών εγκλημάτων, ωστόσο το αδίκημα τους ξεπλύματος χρήματος θεωρείται συχνά παρεπόμενο από το βασικό αδίκημα (ancillary to the predicate offence).
- Η Ελλάδα δεν διαθέτει πόρους ή δεν διαχειρίζεται επαρκώς τα περιστατικά ώστε να καταστεί δυνατή η αποτελεσματική δίωξη πολύπλοκων υποθέσεων ξεπλύματος χρήματος, που προκύπτουν ανεξάρτητα από το βασικό αδίκημα.

⁹⁶ Άρθρο του Θανάση Κουκάκη, Στο φως νέα έκθεση - Η Ελλάδα εντοπίζει το ξέπλυμα χρήματος, αλλά δεν το τιμωρεί, 2019, <https://www.insider.gr/node/122595>.

- Η Αστυνομία και οι Εισαγγελείς αντιμετωπίζουν πολλά εμπόδια στη διεξαγωγή οικονομικών ερευνών και ο Εισαγγελέας Οικονομικού Εγκλήματος στερείται επαρκούς ανθρώπινου δυναμικού. Αυτοί οι παράγοντες περιορίζουν την ικανότητα των Αρχών να διεξάγουν αποτελεσματικά οικονομικές έρευνες για τη στήριξη των διώξεων του ξεπλύματος χρήματος.
- Αν και οι αρμόδιες Αρχές κάνουν χρήση των υφιστάμενων εργαλείων για την κατάσχεση και τη δέσμευση περιουσιακών στοιχείων, ωστόσο οι καθυστερήσεις στη δίωξη, στην εκκίνηση των δικών και στις διαδικασίες προσφυγής αποτρέπουν σε πολλές περιπτώσεις τη ή δήμευση χρημάτων που αποτελούν προϊόν ξεπλύματος χρήματος.
- Δεν υπάρχουν σαφή δεδομένα ή στατιστικά στοιχεία σχετικά με τη δήμευση περιουσιακών στοιχείων που αποτελούν προϊόν ξεπλύματος χρήματος και οι καθυστερήσεις στο δικαστικό σύστημα συμβάλλουν στην έλλειψη αμετάκλητων αποφάσεων που είναι αναγκαίες για την οριστική κατάσχεση. Ως εκ τούτου, η ομάδα αξιολόγησης της FATF δεν μπόρεσε να καθορίσει πλήρως το βαθμό στον οποίο οι εγκληματίες στερούνται μονίμως τα προϊόντα του εγκλήματος.

4. Συμπεράσματα.

Η πέμπτη οδηγία καθιέρωσε ένα νέο νομικό πλαίσιο, βάσει του οποίου ενισχύθηκε η πρόσβαση των ΜΧΠ στις πληροφορίες, συμπεριλαμβανομένων των μητρώων τραπεζικών λογαριασμών. Σύμφωνα με τις διατάξεις της νέας οδηγίας, τα κράτη μέλη είναι υποχρεωμένα να θεσπίσουν διατάξεις με τις οποίες θα δώσουν πρόσβαση στο ευρύ κοινό των μητρώων των πραγματικών δικαιούχων επιχειρήσεων και άλλων νομικών οντοτήτων, με την πρόβλεψη ορισμένων εξαιρέσεων, χωρίς να χρειάζεται για την πρόσβαση στις πληροφορίες αυτές η ύπαρξη έννομου συμφέροντος.

Βέβαια, η Υπηρεσία Προστασίας Δεδομένων και βάσει του νέου κανονισμού GDPR, έχει τονίσει ότι ελλοχεύει κίνδυνος χρήσης των πληροφοριών αυτών για άσχετους λόγους που δεν σχετίζονται με την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας,

παραβιάζοντας με αυτό τον τρόπο την αρχή της προστασίας των δεδομένων όσον αφορά τον περιορισμό του σκοπού και απειλώντας την εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας. Η ως άνω Υπηρεσία αξιολογώντας τις νέες ρυθμίσεις, ιδίως όσον αφορά τη διευρυμένη πρόσβαση στις πληροφορίες σχετικά με τους πραγματικούς δικαιούχους τόσο από τις αρμόδιες αρχές όσο και από το ευρύ κοινό, θεωρεί ότι παραβιάζουν την αρχή της αναλογικότητας, «με σημαντικούς και περιττούς κινδύνους για τα ατομικά δικαιώματα στην προστασία της ιδιωτικής ζωής και των δεδομένων»⁹⁷.

Επομένως, προκειμένου να διασφαλιστεί η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων της ιδιωτικής ζωής και της προστασίας των δεδομένων, καθώς και η τήρηση της αρχής της αναλογικότητας, είναι απαραίτητος ο περιορισμός της χρήσης και της ανταλλαγής των πληροφοριών αποκλειστικά για τους σκοπούς της καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και η απαγόρευση της ευκαιριακής αξιοποίησης τους και για άλλους στόχους, όπως για παράδειγμα για την εξυγίανση του φορολογικού συστήματος

Ενδιαφέρουσα πάντως θα είναι η εξέλιξη της στρατηγικής της Ένωσης για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες με την υιοθέτηση της πρώτης οδηγίας ποινικού δικαίου, με νομική βάση το άρθρο 83 ΣΛΕΕ καθώς και τον κανονισμό 1805/2018/ΕΕ σχετικά με την αμοιβαία αναγνώριση των αποφάσεων δέσμευσης και δήμευσης.

Την ποινική διάσταση του ζητήματος θα συμπληρώσει η ανάληψη σχετικών αρμοδιοτήτων από την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία. Προβληματισμό, ωστόσο, προκαλεί το κατά πόσο θα καταστεί σαφής ο καθορισμός των ορίων διαχωρισμού των ερευνών και των διώξεων αφενός σε ευρωπαϊκό και αφετέρου σε εθνικό επίπεδο, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες του ποινικού δικαίου, το οποίο είναι στενά συνδεδεμένο με την κρατική κυριαρχία των κρατών μελών και για το λόγο αυτό, τα κράτη μέλη είναι ιδιαίτερα φειδωλά και επιφυλακτικά στην παραχώρηση ποινικών αρμοδιοτήτων στην Ένωση.

⁹⁷ Ευρωπαϊός Επόπτης Προστασίας Δεδομένων, Σύνοψη της γνωμοδότησης του Ευρωπαϊκού Επόπτη Προστασίας Δεδομένων, σχετικά με πρόταση της Επιτροπής για την τροποποίηση της οδηγίας 2015/849/ΕΕ και της οδηγίας 2009/101/ΕΚ για την πρόσβαση στις πληροφορίες των πραγματικών δικαιούχων και τις επιπτώσεις στην προστασία των δεδομένων, 2017 O.J. (C85)

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Στην παρούσα διπλωματική εργασία αναλύεται το συνεχώς εξελισσόμενο νομικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος. Μετά τη διερεύνηση των σημαντικότερων σημείων της νομοθεσίας για την νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα ή αλλιώς «ξέπλυμα βρώμικου χρήματος», παρατηρείται, ακόμα και με την τελευταία 5η Οδηγία και ενσωμάτωση αυτής με την ψήφιση του ν. 4557/2018, ελάχιστα πράγματα έχουν αλλάξει από το προηγούμενο νομικό καθεστώς του Ν.3691/2008.

Το ισχύον ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος είναι κατά βάση διοικητικού χαρακτήρα, καθώς μέχρι σήμερα ο ευρωπαϊκός νομοθέτης ήταν διστακτικός ως προς την επιλογή της νομικής βάσης ποινικού δικαίου που προβλέπεται στη ΣΛΕΕ για την υιοθέτηση των οδηγιών για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος, επιδιώκοντας με αυτόν τον τρόπο να εξασφαλίσει τη συνολική δέσμευση των κρατών μελών.

Οι οδηγίες που αφορούν το ξέπλυμα χρήματος έχουν χαρακτήρα διοικητικού δικαίου και μέσω αυτών προωθείται το οικονομικής φύσης ευρωπαϊκό συμφέρον, το οποίο είναι αυτόνομο από το συμφέρον των κρατών μελών, χρήζει αυτοτελούς προάσπισης και συνίσταται στη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας και της ακεραιότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος στο εσωτερικό της Ένωσης.

Ταυτόχρονα έχει υποστηριχθεί ό τι τα τελευταία χρόνια εισάγεται μια καινοφανής μορφή ποινικού δικαίου, όπου στόχος της καταστολής δεν είναι ο δράστης, αλλά η περιουσία.

Η ευρωπαϊκή στρατηγική για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένη με τα διεθνή πρότυπα στον τομέα και ειδικότερα με τις Συστάσεις της FATF. Ωστόσο, η προσπάθεια υιοθέτησης από τον ευρωπαϊκό νομοθέτη ενός νομικού πλαισίου προερχόμενου από έναν τεχνοκρατικό οργανισμό που έχει ως μοναδικό στόχο τη λήψη μέτρων για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και άλλων συναφών απειλών, εγείρει ανησυχίες ως προς την πιθανή παραβίαση θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Πρόκληση θα συνεχίσει να αποτελεί για τον ευρωπαϊκό νομοθέτη η εξισορρόπηση αφενός της συμμόρφωσης του ευρωπαϊκού δικαίου προς τις διεθνείς επιταγές για τηνκαταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος και αφετέρου του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

➤ Ξένη Βιβλιογραφία

1. Money laundering law and regulation, Oxford, Oxford University Press, 2011, Booth R. & Yeo N., Bastable G.
2. Dirty Money: The Evolution of International Measures to Counter Money Laundering and the Financing of Terrorism, 2004, Gilmore W.C..

➤ Ελληνική Βιβλιογραφία

1. Το Ποινικό Δίκαιο μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας, Νομική Βιβλιοθήκη, 2011,, Παπαδοπούλου Ρ., Κιούπης Δ., Μουζάκης Δ..
2. Ο ν. 3691/2008 για το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος-Ερμηνευτική προσέγγιση του νόμου& διεθνές ποινικό πλαίσιο, εκδ. Δίκαιο & Οικονομία Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 2009, Κάμπερου – Ντάλτα Ε..
3. Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες στη διαχρονική της διάσταση, εκδ. Δίκαιο & Οικονομία Π.Ν. Σάκκουλας 2009, Δημήτρηνας Γ., Παύλου Σ..
4. Ο νέος νόμος για το ξέπλυμα χρήματος (Ν. 3691/2008)», εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2009, Τσιρίδης Π..
5. Οδηγία 2005/60/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26^{ης} Οκτωβρίου 2005 σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας εφαρμογής της οδηγίας 2005/60/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου
6. Οδηγία 2006/70/EK της Επιτροπής της 1ης Αυγούστου 2006 για τη θέσπιση μέτρων εφαρμογής της οδηγίας 2005/60/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου
7. Νόμος υπ' αριθμ. 3691, Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και άλλες διατάξεις, Εφημερίς της Κυβερνήσεως της ελληνικής Δημοκρατίας
8. Οδηγία (ΕΕ) 2015/849 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Μαΐου 2015 σχετικά με την πρόληψη της

χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 648/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, και την κατάργηση της οδηγίας 2005/60/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και της οδηγίας 2006/70/EK της Επιτροπής

9. Οδηγία (ΕΕ) 2018/843 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30ής Μαΐου 2018 για την τροποποίηση της οδηγίας (ΕΕ) 2015/849 σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, και για την τροποποίηση των οδηγιών 2009/138/EK και 2013/36/ΕΕ
10. Ο Ν.4557/2018 σχετικά με την Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2015/849/ΕΕ) και άλλες διατάξεις.

➤ **Αρθρογραφία**

1. Mastering Bitcoin, Unlocking digital crypto –currencies, Sebastopol, C.A., Antonopoulos A.M. (2010).
2. Money laundering a global obstacle, Research in International Business and Finance, Vol. 18, σελ.111-127, Buchanan B. (2004),
3. FATF (2002), Report on Money Laundering Typologies
4. FATF (2007), Guidance on the risk-based approach to combating money laundering and terrorist financing
5. Αρχή της αναλογικότητας και μέτρα δικονομικού καταναγκασμού, ΠοινΧρ. ΝΕ/2005, σελ. 961 επ, Δαλακούρας Θ..
6. Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες: Οι ανακριτικές διατάξεις δέσμευσης και απαγόρευσης εκποίησης των περιουσιακών στοιχείων του κατηγορουμένου υπό το πρίσμα των διατάξεων για την κατάσχεση και ειδική δήμευση των κρίσιμων

περιουσιακών στοιχείων, ΠοινΧρ. ΝΗ 2008, σελ. 943επ., Δημήτρινας Γ..

7. Η δήμευση των προϊόντων εγκληματικής δραστηριότητας, Παρατηρήσεις και προτάσεις στις διατάξεις του ν. 2331/95», Υπεράσπιση/2000, σελ. 794επ., Διονυσοπούλου Α..
8. Η κατ'άρθρο 48 παρ.5 ν. 3691/2008 έκδοση Απόφασης από τον Πρόεδρο της Αρχής του άρθρου 7 ν.3691/2008, όπως ισχύει μετά τον ν. 3932/2011, περί δέσμευσης και απαγόρευσης εκποίησης περιουσιακών στοιχείων σε βάρος προσώπου για το οποίο ήδη διεξάγεται κύρια ανάκριση, προκαταρκτική εξέταση ή προανάκριση, τα δικονομικά ζητήματα αρμοδιότητας που ανακύπτουν, οι τρόποι αντιμετώπισης τους και τα μέσα άμυνας του βλαπτομένου κατά της Απόφασης-ΒουλΣυμβΠλημΔράμας 4/2010, σελ. 307)», ΠοινΔικ 3/2011, σελ. 353επ., Μπαλτάς Σ..
9. Η ποινικοποίηση του ξεπλύματος βρόμικου χρήματος στον ενωσιακό χώρο υπό το πρίσμα της 4ης Ευρωπαϊκής οδηγίας (2015/849/ΕΕ) και των πρόσφατων νομοθετικών πρωτοβουλιών, ΠοινΧρ ΞΣΤ/2016, σελ 753 επ., Τσακάλης Ι..
10. Συμβατότητα με την ΕΣΔΑ των περιορισμών του δικηγορικού απορρήτου από τη νομοθεσία για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, Πανταζόπουλος Π..

➤ Ηλεκτρονικές Πηγές

1. http://www.hcmc.gr/el_GR/web/portal/mlaundering1
2. <https://www.cnn.gr/oikonomia/story/193281/sto-ecofin-i-katapolemisi-toy-xeplymatos-xrimatos-h-periptosi-tis-elladas>
3. <https://www.protothema.gr/greece/article/686317/poiniki-dioxi-gia-xepluma-kai-apat-50-ekat-euro-kata-etairias-sumferodon-bobola/>
4. <http://www.hellenic-fiu.gr/index.php?lang=el>
5. <https://www.e-nomothesia.gr/law-news/europaiois-eisaggeleas-allages-pou-phernei-o-neos-thesmos.html>
6. <https://www.insider.gr/eidiseis/oikonomia/124272/kindynos-na-epistrafei-se-oikonomikoys-egklimaties-1-dis-eyro-apo-xeplyma>

7. <http://www.poes.gr/eyropaiki-odigia-2018843-gia-xeplyma-mayroy-hrimatos>
8. <https://www.euro2day.gr/specials/opinions/article/1659109/omoy-45572018.html>
9. <https://www.euro2day.gr/investments/crypto/article/1702613/einai-asfales-katafygio-to-bitcoin.html>
10. <http://crime-in-crisis.com/>
11. <http://www.eglimatologia.gr/>
12. <https://www.forin.gr/articles/article/24810/n-4557-2018-dhmosieuthke-o-neos-nomos-gia-to-ksepluma-tou-xrhmatos>
13. <https://krs.gr/ti-simainei-kseplyma-chrimatos/>
14. <https://dialogos.com.cy/haravgi/wp-content/uploads/sites/3/2019/09/20190905.pdf> σελ.6
15. <https://www.tovima.gr/2019/05/03/finance/kseplyma-mayrou-xrimatos-meso-mko-ti-eksetazei-i-olaf/>
16. <https://lawnet.gr/law-news/ευρωπαϊκή-εισαγγελία-εppo-η-εε-χαιρετίζει/>
17. <https://www.ejn-crimjust.europa.eu/ejn/>
18. https://ec.europa.eu/anti-fraud/about-us/mission_en
19. <https://www.carin.network/>
20. <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/fight-against-terrorism/fight-against-terrorist-financing/>
21. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/cwp_2017_el.pdf
22. <https://www.taxheaven.gr/circulars/9562>
23. <http://www.accountancygreece.gr/money-laundering-%CE%BD-36912008/>
24. <https://www.darkwebnews.com/bitcoin/14-interesting-facts-bitcoin/>
25. https://en.wikipedia.org/wiki/Financial_Action_Task_Force_on_Money_Laundering#History
26. <https://www.fatfgafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%201990.pdf>
27. <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/slee/arthro-83-synthiki-gia-ti-leitoyrgia-tis-eyropaikis-enosis>